

Veiligheidshuizenkrant

COLUMN

Sinds mijn aantreden als minister van Veiligheid en Justitie, heb ik mij sterk gemaakt voor het ondersteunen, versterken en verstevigen van lokale en regionale Veiligheidshuizen. Veiligheidshuizen spelen naar mijn mening een belangrijke rol bij de aanpak van criminaliteit en ernstige overlast.

Wil je die problemen namelijk effectief – en structureel – te lijf gaan, dan is de inzet van justitiepartners alleen vaak niet voldoende. Een combinatie van straf en zorg heeft dan vaak veel meer effect. Denk bijvoorbeeld aan notoire veelplegers, die voor veel overlast en criminaliteit zorgen in een wijk of gemeente. Of aan overlastgevende gezinnen, met problemen op tal van leefgebieden. In zulke gevallen is goede samenwerking nodig tussen partners afkomstig uit verschillende ketens. De Veiligheidshuizen geven deze keten-overstijgende samenwerking succesvol vorm. Dat blijkt wel uit recent onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut. Cliënten van het Veiligheidshuis komen relatief minder vaak in aanraking met de politie dan mensen van wie de zaak puur strafrechtelijk is afgedaan. Ook laten ex-Veiligheidshuisklanten een grotere afname zien in strafbare feiten. Dat zijn mooie resultaten, waarop we verder kunnen bouwen.

Om de Veiligheidshuizen te optimaliseren en verder te professionaliseren, heb ik begin 2011 het startschot gegeven voor het landelijk programma Doorontwik-

keling Veiligheidshuizen. Dat programma heeft onder meer de transitie voor-bereid van de regie op de samenwerking in het Veiligheidshuis - van het Openbaar Ministerie naar de gemeenten. Als oud-burgemeester weet ik hoe belangrijk het is om taken en diensten zo dicht mogelijk bij de burger te organiseren. Met ingang van dit jaar ligt de regierol dan ook daadwerkelijk bij de gemeenten. Ook wordt de structurele Rijksbijdrage voortaan via het Gemeentefonds uitgekeerd aan de 25 zetelgemeenten van de Veiligheidsregio's. Afgesproken is verder dat ik, als Minister van VenJ, mij zal blijven inspannen om de inzet van justitiepartners in Veiligheidshuizen te garanderen. Dat zal ik dan ook blijven doen!

Met de Veiligheidshuizen hebben de gemeenten een uitstekend instrument in handen voor de aanpak van ernstige, complexe problematiek in hun regio. Ik heb er alle vertrouwen in dat de gemeenten de Veiligheidshuizen goed zullen onderhouden en steunen - en de doorontwikkeling verder zullen vormgeven.

De overgang van de regierol naar de gemeenten is in mijn ogen een 'natuurlijk' moment om de intensieve inzet van het landelijk programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen af te bouwen. Maar op de achtergrond zal ik zeker betrokken blijven. De combinatie van enthousiasme en daadkrachtig optreden in de Veiligheidshuizen, die ik vaker met eigen ogen heb mogen aanschouwen, spreekt mij ten zeerste aan. Wat ik ook heel belangrijk vind, is dat bestuurders en professionals zich sterk maken voor een goede aansluiting tussen ZSM en de Veiligheidshuizen en de afstemming met andere decentralisatie-ontwikkelingen.

Kortom: de afgelopen periode hebben we gezamenlijk een solide basis gelegd voor goede, effectief functionerende Veiligheidshuizen. Op die basis kunt u de komende periode voortbouwen, met als gevolg nog betere resultaten: afname van criminaliteit en overlast en het verder terugdringen van de recidive. Daar heb ik alle vertrouwen in!

Ivo Opstelten,
Minister van Veiligheid en Justitie

Inhoud

Duo-interview met Kitty Nooy en Brigitte de Zwaan op pagina 3

Ben je een 'nerd' of 'schaapshond'? op pagina 7

Kansen voor Veiligheidshuizen met de transitie Jeugd op pagina 8

Chemie tussen partners basis voor succes op pagina 10

Opdrachtgever van het programma én voorzitter van de landelijke stuurgroep Veiligheidshuizen Reinier ter Kuile:

"Wij blijven graag betrokken bij de Veiligheidshuizen"

De beëindiging van het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen, per 1 oktober aanstaande, betekent zeker niet het einde van de betrokkenheid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ). "Belangrijk is dat gemeenten, Veiligheidshuizen, ketenpartners en Rijk met elkaar verbonden blijven", zegt opdrachtgever van het programma én voorzitter van de landelijke stuurgroep Veiligheidshuizen Reinier ter Kuile. "Daar gaan we ons dan ook sterk voor maken."

Het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen heeft de afgelopen 2,5 jaar een stevige impuls gegeven aan de doorontwikkeling van de Veiligheidshuizen. Gaat u het missen?

"Uiteraard zie ik de datum van 1 oktober met rasse schreden naderen – en dat bezorgt me zeker een gevoel van weemoed. Maar goed, je weet: een impuls is per definitie tijdelijk en begrensd. En het geeft een goed gevoel om iets af te sluiten dat duidelijk is geslaagd. Met het programma hebben we heel veel dynamiek weten op te wekken en positieve energie kunnen creëren. En dat is duidelijk aangeslagen: de doorontwikkeling is op lokaal niveau heel goed opgepakt!"

Doel was om samen met betrokkenen in de regio's te werken aan het slagvaardiger en professioneler maken van de samenwerking in de Veiligheidshuizen. Is dat gelukt?

"We hebben met z'n allen heel veel bereikt. Denk maar aan de transitie van de regie naar de gemeenten, die per 1 januari zijn beslag heeft gekregen, de veranderde financiering en de realisatie van het landelijk kader Veiligheidshuizen. En moet je eens kijken wat voor

geweldige inhoudelijke doorontwikkeling de Veiligheidshuizen - ondersteund door het programma - de afgelopen jaren hebben doorgemaakt. Dat ga ik hier niet allemaal uitleggen. Dat kunnen de mensen in de Veiligheidshuizen zelf veel beter. Lees hun verhalen maar, in deze tabloid."

Wat ziet u als de grote kracht van het programma?

"Ik denk dat het heel belangrijk is dat oplossingen nooit "van bovenaf" zijn bedacht. Vrijwel allemaal zijn ze gerealiseerd in nauwe samenwerking met de Veiligheidshuizen. Sterker: vaak zijn ze daar zelfs bedacht. Als landelijk programma hebben we al die mooie initiatieven vooral gefaciliteerd. We hebben kennis ontsloten op plekken waar het al goed gaat – zeg maar: best practices - en we hebben die kennis en ervaring gebracht naar plekken waar juist behoefte was aan deze expertise. Verder was het programma vooral gericht op bovenregionale knel- en aandachtspunten, zoals, privacy, triage en de aansluiting ZSM-VHH. En we hebben enkele interessante leergangen

ontwikkeld, gericht op het goed aansturen van een netwerksamenwerking en het organiseren van een effectief casusoverleg. Bij dit alles hebben we steeds heel goed geluisterd naar de lokale wensen en behoeften. En verder is er ongelooflijk goed en intensief samengewerkt door alle ketenpartners en tal van betrokkenen in de regio's. Chapeau! Die uitstekende samenwerking heeft er in belangrijke mate toe geleid dat het programma een succes werd."

Per 1 oktober stopt het landelijk programma. Betekent dit dat daarmee ook de doorontwikkeling van de Veiligheidshuizen tot stilstand komt?

"Nee, die zal zeker door blijven gaan – daar heb ik alle vertrouwen in. Alleen zal die doorontwikkeling nu vooral regionaal worden opgepakt. In een aantal regio's zie je al hoe gemeenten, samen met hun partners, aan die doorontwikkeling vorm en inhoud geven. Zo zijn bijvoorbeeld Noord-Limburg, Zuid-Holland Zuid en Friesland al heel goed op weg. Een lokale stuurgroep, waarin zowel zorg- en justitiepartners, als het lokale bestuur zitting hebben, is nu verantwoordelijk voor de samenwerking."

Zijn de Veiligheidshuizen op een gegeven moment af?"

"Lastige vraag... Ik denk eerlijk gezegd van niet. Als je bijvoorbeeld kijkt naar alle ontwikkelingen die momenteel in de omgeving van de Veiligheidshuizen plaatsvinden: decentralisatie van de jeugdzorg, de implementatie van ZSM,

maar ook: de bezuinigingen. Die hebben allemaal invloed op het Veiligheidshuis. Het Veiligheidshuis zal mee moeten gaan met die veranderingen. In die zin is het dus nooit af; het zal altijd onderhevig blijven aan dynamiek en veranderingen! Ik denk dan ook dat het belangrijk is dat gemeenten, Veiligheidshuizen, ketenpartners en Rijk de komende jaren met elkaar verbonden blijven – zij het in een minder intensieve vorm. Daar gaan we ons dan ook sterk voor maken."

Hoe ziet u dat voor u...?"

"De verantwoordelijkheid voor de Veiligheidshuizen gaan we onderbrengen in de staande organisatie van ons departement. Elders in deze tabloid hebt u al kennis kunnen maken met Frederiek Mulder, van mijn beleidsdirectie. Samen met enkele collega's zal zij zich bezig gaan houden met de Veiligheidshuizen en enkele aan de Veiligheidshuizen verbonden, actuele thema's. Bijvoorbeeld de aansluiting tussen ZSM en de Veiligheidshuizen, de TOP-X aanpak, Code Rood, Elektronische Detentie – enzovoort. En voor activiteiten die na afloop van het programma nog doorlopen – denk bijvoorbeeld aan triage en privacy – bieden we nog een half jaar gerichte ondersteuning. Verder zal ook het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV) doorgaan met het organiseren van netwerk- en regiobijeenkomsten. Op die manier zetten we de uitwisseling van kennis en ervaring voort."

Reinier ter Kuile

En verder...?"

"Uiteraard ben ik blij dat er ook op bestuurlijk niveau voorlopig nog aandacht blijft, via de Stuurgroep Veiligheidshuizen. Dat is een mooi podium waarop de belangrijkste bovenregionale knelpunten in de uitvoering kunnen worden besproken, zaken die landelijke ondersteuning en coördinatie vragen. De stuurgroep zal nog een jaar doorgaan. De leden van de Stuurgroep hebben aangegeven dat de VNG het voorzitterschap van de Stuurgroep overneemt; dat past heel goed bij de veranderde rol van de gemeenten. Kortom: ik denk dat we de Veiligheidshuizen zeker niet 'verweesd' achterlaten. Ik heb dan ook veel vertrouwen in continuering van de uitstekende samenwerking – en de daaruit voortvloeiende resultaten!"

VEILIGHEIDSHUIS ALMERE

‘Onze kracht zit in het overstijgend denken en doen’

In Almere vernieuwt het Veiligheidshuis beleid en uitvoering. En bereidt zich voor op de toekomst: regionaal werken in Flevoland.

Wat voor Flevoland geldt als provincie - Nederlands jongste - geldt min of meer ook voor het Veiligheidshuis Almere. "We zijn een van de laatste, officieel geopend in 2009 " zegt Veiligheidshuismanager Maria Kooijman, "Met als bijzonderheid dat het hier, in tegenstelling tot veel andere, opgezet is vanuit de gemeente. Nu door de decentralisatie de regie op de Veiligheidshuizen verschuift van rijk naar gemeenten, is dat voor veel gemeenten nogal wennen. Wij weten niet beter."

Volgens Kooijman heeft de veiligheidsproblematiek in Almere de volle aandacht van lokaal bestuur en politiek. "Daar ben ik heel blij mee. Veiligheid is hier een belangrijk onderwerp en dat uit zich onder meer in de bereidheid om te investeren aan de 'voorkant'. Als wij signaleren dat de overlast door alcoholgebruik fors toeneemt, dan is dat voor de gemeente aanleiding om te bezien wat ze daar aan kunnen doen in preventieve zin. Bijvoorbeeld door het vergunningenbeleid nog eens tegen het licht te houden. Op den duur is zoiets veel effectiever dan enkel reageren met sancties en repressie." Dat laatste is óók nodig, vindt Kooijman, maar daar moet het niet bij

blijven. "De oplossing van veel veiligheidsproblematiek is per definitie een kwestie van lange adem. Ik zeg altijd, als veiligheidshuis ligt onze kracht in de combinatie van straf, zorg en onderwijs. Winst behaal je pas op langere termijn. Als ik getallen presenteer, heb ik daar altijd een verhaal bij. Neem huiselijk geweld. Extra capaciteit die de gemeente daarvoor ter beschikking stelt, betekent niet meteen minder meldingen. Integendeel, het aantal registraties zal in eerste instantie toenemen omdat je meer ontdekt."

De open verhoudingen in Almere gaven het Veiligheidshuis de ruimte voor een nieuwe aanpak. "In goed overleg met politie, justitie en gemeente hebben we het doelgroepenbeleid – jeugd, oudere veelplegers, nazorg ex-gedetineerden enzovoort – achter ons gelaten en concentreren we ons nu op die criminaliteit die de meeste overlast en ellende veroorzaakt: de high-impact crimes. Een fietsendiefstal is enorm vervelend en die wil ik vooral niet bagatelliseren maar is toch van een andere orde dan een straatroof, of een woninginbraak. Gezamenlijk hebben we een aantal criteria opgesteld en nu

richten we ons op een top X." Maar dat is niet de enige vernieuwing. Het Veiligheidshuis heeft ook qua werkwijze zijn koers verlegd. Geen vergaderingen meer met de contactpersonen van de diverse instanties die als vooruitgeschoven posten in het Veiligheidshuis met elkaar overleggen. Kooijman: "Nu zitten hier de mensen om tafel die zelf bij het gezin over de vloer komen: de wijk-agent, de jeugdreclasserder, de jongerenwerker. Voor hen is het dossier geen papieren exercitie maar zijn het mensen van vlees en bloed, personen met wie ze zelf werken. Het zijn dus telkens andere medewerkers die elkaar hier moeten leren kennen, aanvoelen en vertrouwen. Soms zullen ze hun beeld van hun cliënt moeten bijstellen. Voor een jongen die bij de leerplichtambtenaar nooit zijn gezicht laat zien, blijkt de jeugdreclasserder een afspraak van anderhalf uur uit te trekken, zoveel heeft hij te vertellen."

Kooijman beaamt dat deze werkbesprekingen veel vragen van de deelnemers – en zeker van de voorzitter - maar ze heeft er het volste vertrouwen in: "Cijfers heb ik nog niet, we zijn dit voorjaar pas gestart. Maar ik ben zeer optimistisch, ik zie nu al een enorme betrokkenheid en die zal ongetwijfeld positief uitwerken. In die besprekingen gaan we overigens zeer gestructureerd te werk volgens de methode BOB: beeldvorming, oordeelvorming, besluitvor-

ming. Pas dan volgt er een integraal plan van aanpak langs drie lijnen: straf, onderwijs en zorg. Daarbij richten we ons op: stoppen en/of voorkomen van de high-impact crimes, structurele gedragsverandering, en – in geval van gezinnen - op broertjes en zusjes om te voorkomen dat die ook in de problematiek verzeild raken. Die laatste twee doelstellingen vergen natuurlijk een veel langere adem, daar moet je veel in investeren, maar dat is wel noodzakelijk om het eerste doel definitief te bereiken."

Verandering en vernieuwing horen volgens Kooijman bij Almere, een dynamische stad met veel jonge gezinnen en met bijna tweehonderd-duizend inwoners de zevende stad van Nederland. "Er is hier letterlijk en figuurlijk volop ruimte om te groeien, om te experimenteren, om je buiten de bestaande kaders te bewegen. Natuurlijk is het Veiligheidshuis in zijn eentje niet het antwoord op de criminaliteit. Als je iets kunt oplossen binnen één sector - of straf of zorg of onderwijs – dan moet je dat daar doen. Daarvoor heb je het Veiligheidshuis niet nodig. Binnen het integrale veiligheidsbeleid van Almere zijn we één van de instrumenten en onze kracht zit in het overstijgend denken en doen. Niet het oude spoor blijven volgen maar innovatief zijn, kansen en mogelijkheden zien en daarnaar handelen. "Als

Maria Kooijman

je doet wat je deed, dan krijg je wat je kreeg" en dat willen we niet, we willen vooruit."

Het volgend jaar biedt wat dat betreft nog meer kansen. "Dan gaan we regionaal werken en bedienen we meer en vooral *verschillende* gemeenten qua grootte, bevolkingsopbouw en cultuur ." Kooijman ziet er vol vertrouwen naar uit. "Zeker, het is spannend. We kunnen niet met dezelfde criteria werken voor heel de provincie. Het zal ongetwijfeld ingewikkelder worden om in te spelen op al die verschillen. Maar we willen elke gemeente goed bedienen en in heel Flevoland maatwerk leveren. En dat gaat lukken."

VEILIGHEIDSHUIS ZUID-HOLLAND ZUID

"ZSM+ leidt tot kwalitatief betere afdoeningen"

De officiële evaluatie volgt pas later dit jaar. Toch durft Inske van der Vaart, ketenmanager van het Veiligheidshuis Zuid-Holland Zuid, nu al vooruit te lopen op de uitkomst: "ZSM+, de werkwijze die we vorig jaar september hier hebben geïntroduceerd, komt de kwaliteit van de afdoening sterk ten goede. Daar ben ik van overtuigd."

Het Veiligheidshuis Zuid-Holland Zuid is sinds 2012 gehuisvest in het fraaie, nog vrij nieuwe, politiebureau Dordrecht Stadspolders. "Maar vanaf 2010 - een jaar na de start - werken wij voor alle 17 gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid", voegt Van der Vaart er meteen aan toe. "Die stap hoefden we in het kader van de doorontwikkeling dus niet meer te maken. Dat was wel prettig."

Er bleef immers nog genoeg te doen, op basis van het nieuwe Landelijk Kader. Van der Vaart: "Wat je ziet is dat veel Veiligheidshuizen de 'klassieke' doelgroepen – jeugd, veelplegers, huiselijk geweld en nazorgklanten – geleidelijk aan loslaten. Wij onderscheiden ze nog wel, maar in de aanpak zie je de laatste jaren toch een duidelijke dóórontwikkeling."

Als voorbeeld noemt ze de aanpak van huiselijk geweld. "Die is bij ons veel breder geworden. Bij elke melding huiselijk geweld kijken we consequent: zijn er ook kinderen bij betrokken? Als primair slachtoffer, of als getuige van geweld tussen volwassenen. Al gaat het bij wijze van spreken maar om één klap, zoiets kan op een kind diepe indruk maken – en een enorme impact hebben. Daarom schuiven elke dag medewerkers van het Advies- en Meldpunt Kinder mishandeling aan bij ons screeningsoverleg huiselijk geweld. Zodra er bij een melding kinderen in het spel zijn,

volgen we consequent de Kindspoor-methodiek – en volgt er ook altijd een hulpaanbod aan het gezin."

Dit najaar gaat het Veiligheidshuis Zuid-Holland Zuid volgens Van der Vaart nog een stap verder: "Dan gaan we de huiselijk geweld-aanpak verbreden tot GIA – dat staat voor: geweld in afhankelijkheidsrelaties. Daar vallen alle vormen van geweld onder die thuis plaatsvinden, of in instellingen. Dus bijvoorbeeld ook mishandeling van kinderen en ouderen. Met alle betrokken partners – uit justitie- én zorghoek – kijken we in dit soort zaken telkens heel gericht wat in dit specifieke geval de beste 'maatwerk' interventie is, zowel voor de daders, als voor de slachtoffers of getuigen."

Als andere voorbeeld van 'doorontwikkeling' noemt Van der Vaart de clustering van (volwassen) veelplegers, overlast- en nazorgklanten tot één 'aanpak volwassenen'. "We constateren dat er bij deze drie doelgroepen nogal eens sprake is van overlapping. Het moet niet zo zijn dat één persoon in drie verschillende casusoverleggen ter sprake komt. Die clustering moet ertoe leiden dat we met de capaciteit van de betrokken partners zo efficiënt mogelijk omgaan." En passant wil Van der Vaart nog even kwijt dat de in Dordrecht ontwikkelde overlataanpak erg succesvol is. "In eerste instantie hebben

we ons geconcentreerd op een deel van het centrum. Met name in de twee grootste probleemwijken is de overlast inmiddels enorm gedaald. Nu willen we deze ketenaanpak van gaan uitbreiden naar de hele regio. Ook naar kleinere gemeenten. Want ook al is het overlastprobleem daar in absolute zin misschien niet zo groot – op een kleine gemeenschap kan zoiets toch een grote impact hebben."

Wellicht het meest in het oog springend in de doorontwikkelingsfase, is de introductie van ZSM+ in het arrondissement Rotterdam per 1 mei van dit jaar. "De Veiligheidshuizen Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid werken hierin samen", benadrukt Van der Vaart. "We maken deel uit van één van de pilots verbinding ZSM-Veiligheidshuis, ZSM+ geheten." Die 'plus' staat voor de inbreng van de niet-justitie partners. "Dat is bij ZSM namelijk niet gebruikelijk", licht Van der Vaart toe. "Tenslotte is ZSM vanuit het Openbaar Ministerie ontwikkeld; oorspronkelijk waren er dan ook alleen justitiepartners bij betrokken. In de plus-variant zijn ook de relevante partners van de gemeente en uit de zorg betrokken, zoals het Steunpunt Huiselijk Geweld en Bureau Jeugdzorg."

De samenwerking in ZSM+ komt er op neer dat politie en OM in hun Selectie-overleg altijd goed kijken of een arrestant tot een van de doelgroepen van het Veiligheidshuis behoort. Zo ja, dan wordt de zaak doorgeleid naar de Afdoeningstafel van ZSM+ in het Veiligheidshuis. Van der Vaart: "Die casus wordt dan bekeken door alle partners - elk vanuit hun eigen specifieke discipline en deskundigheid - en verrijkt met informatie uit hun eigen systemen. Zo komen we samen

snel tot een beslissing over de beste afdoening."

"Aan de afdoeningstafel vindt ook de triage plaats. Als blijkt dat het gaat om complexe problematiek, wordt die zaak meteen doorgeleid naar één van de casusoverleggen in het Veiligheidshuis. "In de combinatie van afdoen, selecteren en routeren zit volgens mij de grootste meerwaarde", geeft Van der Vaart aan. "De zaken worden niet alleen snel, slim, selectief – etecetera afgedaan, maar ook kwalitatief beter, precies op het juiste niveau, met betrokkenheid van de juiste partners. En door de betere triage aan de voorkant wordt heel gericht, op maat, een breder repertoire aan interventies ingezet. Omdat je ook iets doet aan de achterliggende problematiek, vergroot dat de kans dat je interventie ook echt betekenisvol en passend - en dus effectief - is!"

Onder andere de bezuinigingen bij het OM noopten het arrondissement Rotterdam onlangs om Dordrecht als ZSM+ locatie te schrappen. "Dat was een behoorlijke tegenslag", beaamt Van der Vaart. "Tenslotte hadden we hier een heel team OM'ers zitten. Maar we hebben er iets op gevonden: via een televerbinding schuiven onze mensen 'gewoon' aan bij het Rotterdamse ZSM+ overleg, waar het OM en de reclasseringspartners aan deelnemen. Dat werkt heel goed! We maken gebruik van een groot scherm en het geluid is uitstekend. Het is net of je gewoon bij elkaar aan tafel zit."

De toekomst van het Veiligheidshuis ziet Van der Vaart dan ook vol vertrouwen tegemoet. "Dat thema staat binnenkort centraal op een bestuurlijke conferentie, met de burgemeesters en

Inske van der Vaart

wethouders van de 17 gemeenten waar we voor werken en de bestuurders van alle ketenpartners. Het wordt een spannende tijd, maar ik hoop – en verwacht eerlijk gezegd – dat we een structurele plek in de regio blijven behouden. Tenslotte hebben de Veiligheidshuizen hun waarde bij de aanpak van criminaliteit en overlast – en het terugdringen van de recidive – inmiddels wel bewezen. En dat effect zal mijns inziens alleen nog maar groter worden, als straks de regio's van de gemeenten over de volle breedte goed is ingevoerd. En let wel: wat lokaal al goed loopt, dat moeten we vooral zo laten! Maar vooral bij meer complexe casussen, waar tal van partners bij betrokken zijn – partners die vaak ook regionaal zijn georganiseerd – heeft de inbreng van het Veiligheidshuis – een strakke regie, op basis van ruime kennis en expertise in dit soort zaken – een enorme meerwaarde."

"Het OM moet creatiever zijn om beloftes waar te maken"

Kitty Nooy zit namens het Openbaar Ministerie (OM) in de landelijke stuurgroep Veiligheidshuizen en Brigitte de Zwaan is programmaleider en trekker van het ontwikkelteam ZSM – Veiligheidshuis. In een gezamenlijk gesprek geven zij hun mening over de belangrijkste ontwikkelingen in en rond Veiligheidshuizen, de rol van het OM hierin, en de aansluiting met ZSM.

Kitty Nooy, je bent betrokken geweest bij de eerste fase van de ontwikkelingen rond Veiligheidshuizen. Wat is volgens jou de belangrijkste ontwikkeling geweest over de jaren heen?

Kitty Nooy: "De voorloper van het Veiligheidshuis was JIB¹ (Justitie in de buurt), dat als doel had een nieuwe buurtgerichte werkwijze te ontwikkelen door justitie in de probleemwijken te plaatsen. Met JIB was er voor het eerst een laagdrempelige justitievoorziening in de wijk, waar in sommige gevallen ook echt 'recht werd gesproken'. Zo waren er in Maastricht ook zittingen in de wijk. Een ander punt was dat justitieketenpartners voor het eerst echt samenwerkten aan de aanpak van gebiedsgebonden problematiek. Zo werd het nut van ketensamenwerking zichtbaar. Deze samenwerking werd vooral met succes toegepast bij complexe zaken van verdachten met meervoudige problematiek."

Brigitte de Zwaan: "Het aantal JIB's werd – na pilots – uitgebreid en er ontstonden ook andere variaties op het buurtgericht werken. In 1998 werd bijvoorbeeld in Eindhoven het Front Office als alternatief gepresenteerd. Het Front Office pakte de problemen op stedelijk niveau aan, om zo de doorlooptijden in de strafketen te kunnen versnellen. Opnieuw werd er samengewerkt met verschillende partners: politie, justitieketenpartners en de gemeente. Dit concept is deels overgenomen door Tilburg, waar in 2002 het eerste Veiligheidshuis werd opgericht. De samenwerking werd vervolgens verbreed naar lokale partners in de zorg. In 2007 besloot minister Hirsch Ballin² over te gaan tot structurele financiering van het Veiligheidshuis. Zo is er een landelijk netwerk van Veiligheidshuizen ontstaan. Maar toen bleek ook dat de Veiligheidshuizen nogal van elkaar verschilden in hun werkwijze."

Kitty Nooy: "Met als belangrijkste resultaat: veel kwaliteitsverschil in het casusoverleg. Het casusoverleg werd doel op zich. Bovendien konden de verschillende partners de afspraken in de uitvoering niet altijd waarmaken."

Brigitte de Zwaan: "Het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen heeft daarin wel verandering kunnen brengen. Het programma is heel ondersteunend geweest voor de keten- en procesmanagers. Met de leergangen³ is succes geïmplementeerd in de mensen die invloed hebben op het verloop van het casusoverleg. Het landelijk kader heeft daarbij meer uniformiteit gebracht. Aanscherping van de criteria voor de casuïstiek was echt nodig."

Kitty Nooy: "Er zijn nu meer handvatten om te beoordelen of een casus daadwerkelijk thuishoort in een Veiligheidshuis. Dit kan veel onnodig overleg voorkomen."

Een andere grote verandering is de wijziging in de regie. Het OM voert nu geen regie meer over de samenwerking in de Veiligheidshuizen, deze ligt nu bij de gemeenten. Wat betekent dit voor de betrokkenheid van het OM bij Veiligheidshuizen?

Kitty Nooy: "De financiering wordt nu geregeld door de centrumgemeenten. Een veelgehoorde uitspraak van de laatste tijd is dat het OM zich te veel zou terugtrekken. Het OM blijft als partner betrokken bij het Veiligheidshuis als netwerk, maar op een andere meer selectievere manier dan voorheen. In het kader van de bezuinigingen wordt het OM gedwongen tot efficiënter werken. Ik denk dat dat eigenlijk niet zo slecht is. Het OM moet creatiever zijn om beloftes waar te maken. Dit is een beweging die het OM al eerder had ingezet door zich expliciet uit te spreken voor regionale Veiligheidshuizen die zich richten op (groot)stedelijke persoonsgebonden systeemgerichte en gebiedsgebonden problematiek.⁴ Daarnaast zou meer met nieuwe middelen gewerkt kunnen worden, zoals conference calls. Ook gemeenten krijgen trouwens te maken met krappere budgetten. Dus ook zij zullen efficiënter en creatiever moeten worden in hun werkwijze."

Brigitte de Zwaan: "Het OM hoeft lokaal niet altijd en overal fysiek in te participeren. We moeten steeds de afweging maken welke manier past bij de lokale problematiek en setting. Gemeenten moeten zich ook hun regierol toe-eigenen. Zie je bij de gemeenten al een verandering in hun manier van werken, Kitty?"

Kitty Nooy: "Iedere gemeente pakt de regierol weer anders op. De gemeente Den Haag bijvoorbeeld vindt samenwerking met het Veiligheidshuis heel erg belangrijk. Er wordt veel in het Veiligheidshuis geïnvesteerd. Zo worden overvalzaken, oftewel de high-impact crimes (HIC), via het Veiligheidshuis aangepakt. Als gevolg hiervan vinden er daadwerkelijk minder overvallen plaats. Marc van Nimwegen⁵ bracht het onlangs ook ter sprake: Veiligheidshuizen zouden meer stil moeten staan bij het zoeken naar de verbinding met HIC en ondermijnende criminaliteit. HIC en ondermijnende lenen zich niet altijd voor aanpak in het Veiligheidshuis, maar je moet als Veiligheidshuis wel nadenken over het aansluitingsvraagstuk. Bijvoorbeeld als het gaat om jeugdgroepen en mensenhandel."

Brigitte de Zwaan: "De Top-X-aanpak kan ook samengaan met het Veiligheidshuis. Er zijn nu al gemeenten die alleen zaken uit Top-X-lijsten in het Veiligheidshuis behandelen. Het is belangrijk dat het Veiligheidshuis een integraal onderdeel is van het veiligheidsbeleid van gemeenten."

Kitty Nooy: "Een ander aandachtspunt voor gemeenten is de aansluiting tussen ZSM en het Veiligheidshuis. Er moet goed worden nagedacht over welke zaken thuishoren bij het Veiligheidshuis en welke zaken via ZSM kunnen worden afgehandeld. ZSM en het Veiligheidshuis kunnen daarbij naast elkaar bestaan: ZSM voor een snelle, responsieve reactie op de 'simpele' casussen, het Veiligheidshuis voor de complexe casussen met zorginterventie."

Brigitte de Zwaan, jij bent als trekker van het ontwikkelteam ZSM – Veiligheidshuis verbonden aan de uitvoering van de pilots naar de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen. Zou je kunnen toelichten waarom de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen zo belangrijk is?

Brigitte de Zwaan: "Met een scherpere selectie van zaken aan de voorkant kan ZSM de effectiviteit van de Veiligheidshuizen versterken. Bij de selectie moet wel voldoende informatie beschikbaar zijn om tot een goede keuze te komen. Het gaat daarbij om de vraag wat als eenvoudig en wat als complex is aan te merken. Er moet inzicht komen in waar welk type casus het beste kan worden behandeld. Daarbij moeten de achterliggende problematiek en de lokale context worden meegenomen. Alle casussen komen in eerste instantie bij ZSM binnen, waar een selectie wordt gemaakt. Complexe gebiedsgebonden problematiek wordt doorverwezen naar het Veiligheidshuis. Door optimaal gebruik te maken van de bundeling van kennis van zijn brede netwerk kan het Veiligheidshuis ook heel goed een adviserende rol vervullen voor lokale bestuurders en sleutelpartners ten aanzien van gebiedsgebonden problematiek."

Er worden nu verschillende pilots uitgevoerd naar de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen. Kun je daar iets meer over vertellen?

Brigitte de Zwaan: "Het gaat om vier pilots. In de pilot in Midden-Nederland is gekozen voor een systeemoplossing met beperkte directe afstemming met het Veiligheidshuis. In de pilots in Zeeland-West-Brabant en Oost-Nederland wordt er door de ZSM-partners bij een deel van de casussen informatie via het Veiligheidshuis opgevraagd. De partners uit het Veiligheidshuis zijn niet fysiek aanwezig bij de discussie aan de ZSM-tafel. De pilot in Rotterdam gaat een stap verder. Hier zijn de gemeentelijke interventiedewerks en jeugdzorg wel fysiek aanwezig bij de discussie aan de ZSM-tafel. De afdoeningsbeslissing wordt in de netwerkgeving van het Veiligheidshuis genomen."

Van welke pilot verwachten jullie het meest?

Brigitte de Zwaan: "Daar kan ik geen antwoord op geven. Wat voor de ene regio of stad werkt hoeft niet noodzakelijkerwijs voor de andere regio te werken. Iedereen is bijvoorbeeld erg gecharmeerd van de pilot in Rotterdam. Maar wat voor de stad Rotterdam werkt, hoeft nog niet voor de regio Groningen te gelden."

Brigitte de Zwaan en Kitty Nooy

Kitty Nooy: "De werkwijze van Rotterdam roept bij mij nog wat vragen op. Hoe gaan zij bijvoorbeeld om met privacy in het casusoverleg? En is deze werkwijze wel zo effectief voor de rest van de regio? Ik kan me voorstellen dat het voor de stad Rotterdam erg goed werkt, maar dat het voor de hele regio toch minder geschikt is. Een ander risico is dat er weer meerdere partijen bij het casusoverleg zijn betrokken. Dit kan veel tijd in beslag nemen, en van die lange casusoverleggen wilden we juist af."

Brigitte de Zwaan: "De opbrengsten van de pilots zullen meer zicht geven op hoe het werkt in de praktijk, en wat er nog nodig is om het

te laten werken. Naar aanleiding daarvan kunnen we betere afspraken maken op het vlak van informatie-uitwisseling en toeleiding om zo tot een goede, effectieve samenwerking te komen. Daarnaast zal er meer inzicht zijn in de benodigde randvoorwaarden op het terrein van onder meer personeel en informatisering. Nu blijkt al dat het overdragen van kennis en ervaring van de Veiligheidshuis-medewerkers aan de ZSM-medewerkers heel nuttig is. Wat ook bijdraagt aan de kennisoverdracht is het markeren van bekende verdachten van het Veiligheidshuis in Amazone⁶, zodat dit geraadpleegd kan worden bij ZSM."

⁶ Digitaal cliëntvolgsysteem

Kitty Nooy is plaatsvervangend hoofdofficier van justitie van het arrondissementsparket Den Haag. Zij is verantwoordelijk voor de aansturing van de officieren van justitie en de parketsecretarissen. Verder is zij landelijk portefeuillehoudend hoofdofficier Integriteit en Veiligheidshuizen en vanuit die hoedanigheid neemt zij deel aan de landelijke stuurgroep Veiligheidshuizen.

Brigitte de Zwaan is programmaleider en trekker van het ontwikkelteam ZSM – Veiligheidshuis.

ZSM

ZSM staat voor 'Zo Slim, Samen, Snel, Selectief en Simpel Mogelijk'. Het is een gezamenlijke werkwijze van politie, OM, reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en Slachtofferhulp Nederland om veelvoorkomende misdrijven op daadkrachtige wijze aan te pakken. Bij de ZSM-werkwijze wordt na aanhouding van de verdachte zo spoedig mogelijk een beslissing genomen over het afdoeningstraject en wordt waar mogelijk een betekenisvolle afdoeningsbeslissing genomen. De werkwijze van het Veiligheidshuis is complementair aan ZSM. Waar de Veiligheidshuizen zich richten op de gezamenlijke aanpak van complexe problematiek, werken binnen ZSM partners nauw samen om veelvoorkomende criminaliteit snel en simpel af te handelen.

Als de problematiek die bij ZSM-partners op tafel komt meervoudig en complex is, kan de casus worden overgedragen aan het Veiligheidshuis. Door middel van vier pilots wordt in de praktijk onderzocht hoe ZSM en Veiligheidshuizen elkaar optimaal kunnen versterken. De resultaten van de pilots worden eind januari 2014 verwacht. Volgens minister Opstelten van Veiligheid en Justitie zijn er een aantal aandachtspunten en uitdagingen in deze pilots:

- De lastige balans tussen recht doen aan de bestaande diversiteit bij de Veiligheidshuizen en de – uit ZSM voortvloeiende – wens om juist te komen tot meer uniforme, gestroomlijnde werkprocessen.
- De uitwisseling en beoordeling van informatie. Welke informatie heeft men bij ZSM nodig om te kunnen beoordelen of een zaak complex is en daarmee geschikt voor behandeling in het Veiligheidshuis? Veelal beschikken gemeenten of zorgpartners over relevante informatie die duidt op complexe achterliggende problematiek, maar op welke wijze kan deze informatie ontsloten worden?
- De ogenschijnlijk toenemende afstand tussen lokaal bestuur en zorgpartners enerzijds en justitiepartners anderzijds. Gemeenten zijn mede door de decentralisaties sterk gericht op het organiseren van zorg en hulpverlening dicht bij de burger, terwijl ZSM (boven)regionaal is georganiseerd.

OVERLASTGEVENDE JEUGDGROEP

Een goede aansluiting tussen ZSM en het Veiligheidshuis is van groot belang. Een voorbeeld van een overlastgevende jeugdgroep in probleemwijk X laat zien hoe zij elkaar in hun werkwijze kunnen versterken.

Bij ZSM is bekend dat het Veiligheidshuis (vanuit de gemeente en netwerkpartners) een aparte aanpak heeft voor de leden van de jeugdgroep. ZSM zorgt via snelrecht en het opleggen van een samsenscholingsverbod voor een snelle reactie waardoor verkeerde cultuurdragers uit de groep worden gehaald. Het Veiligheidshuis zorgt met netwerkpartners uit de zorg en hulpverlening dat er een probleemgerichte interventie wordt ingezet op het risicogedrag van de meelopers.

¹ In 1997 startte het ministerie van Veiligheid en Justitie in vier grote steden met vier pilots 'Justitie in de buurt' (JIB). JIB moest een antwoord zijn op de stijging van veelvoorkomende criminaliteit en geweldscriminaliteit in grote steden.

² Ernst Hirsch Ballin was van 2006 tot 2010 minister van Justitie.

³ Leergangen voor managers Veiligheidshuizen en projectmanagers. Lees meer over de leergangen in het artikel 'Ben je een 'nerd' of 'schaapshond'? ' pagina 7.

⁴ Deze beweging is al voor de komst van ZSM ingezet. Zie intervisierapport Veiligheidshuizen Parket-Generaal, 2009.

⁵ Marc van Nimwegen, procureur-generaal, zette in een toespraak tijdens het bestuurskick-offdiner van de pilots aansluiting ZSM en Veiligheidshuizen uiteen hoe Veiligheidshuizen verbinding moeten zoeken met high-impact crimes en ondermijnende criminaliteit.

"Veiligheidsproblemen met brede bril bekijken, leidt tot structurele oplossingen"

Als eerste Veiligheidshuis wist Friesland alle gemeenten op één rij te krijgen, bezegeld met de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst. Aan het Veiligheidshuis nu de taak om structurele resultaten te laten zien.

Geklop van hamers, het snepende gezoem van elektrische schroevendraaiers, af en aan lopende werklieden... Aan alles is die ochtend te merken dat het Veiligheidshuis Fryslân onlangs een nieuw onderkomen heeft betrokken. "Het zijn echt de laatste loodjes", verzekert Veiligheidshuismanager Maureen de Boer, zodra het getimmer opnieuw begint. "We zijn heel blij met deze nieuwe locatie."

De verhuizing van het parket Leeuwarden naar een ander pand onderstreept symbolisch de overdracht van verantwoordelijkheid: van het Openbaar Ministerie (OM) naar de Friese gemeenten. De transitie, die op 1 januari 2013 gestalte kreeg, werd eind vorig jaar officieel bekrachtigd. Als eerste Veiligheidshuis in Nederland wist Fryslân alle burgemeesters uit de regio en de bestuurders van alle bij het Veiligheidshuis betrokken ketenpartners om de tafel te krijgen. Gezamenlijk ondertekenden zij een overeenkomst, die de samenwerking regelt tussen alle partners in het Veiligheidshuis.

"Dat we dit als eerste Veiligheidshuis voor elkaar konden krijgen, kwam door

de goede voorbereiding", licht manager De Boer toe. "In een werkgroep met vertegenwoordigers van 5 à 6 gemeenten, het OM en de andere partners zijn we aan de slag gegaan. Met vragen als: wat is het Veiligheidshuis, waar staan we voor en waar willen we naar toe? Dat heeft geleid tot een position paper, een samenwerkingsovereenkomst en bijbehorende begroting, uitgesplitst naar de gewenste bijdrage per gemeente. Op basis daarvan hebben alle gemeenten 'ja' gezegd. Ook de kleinere gemeenten, die eerst nog een beetje sceptisch waren. Ze zagen niet goed in wat het Veiligheidshuis voor hen kon betekenen. Met cijfers hebben we kunnen aantonen, dat de problematiek waar het Veiligheidshuis zich mee bezig houdt óók bij hen voorkomt. Huiselijk geweld, jeugd en alcohol, overlast – noem maar op. En dat we die complexe problematiek via het Veiligheidshuis, met tal van partners uit verschillende disciplines, succesvol kunnen aanpakken."

De cofinanciering door de Friese gemeenten - geldt voorlopig voor twee jaar. De Boer: "Afgesproken is dat we bij elke casus die we als Veiligheidshuis

aanpakken, de betreffende gemeente erbij gaan betrekken. En dat we concreet laten zien welke resultaten we hebben bereikt. Dat is belangrijk, met het oog op voortzetting van de overeenkomst - in 2015 en verdere jaren."

De overeenkomst betekent voor het Veiligheidshuis Fryslân een stevige nieuwe impuls. "De ruimere begroting stelde ons in staat onze formatie te versterken", licht De Boer toe. "Voor een Veiligheidshuis is het essentieel om over een sterke vaste kern te beschikken – zeg maar: de binnenste ring van je aanpak. Dat stelt je in staat je regierol goed waar te maken."

De tweede ring bestaat uit professionals van de verschillende ketenpartners, die – geheel of gedeeltelijk - zijn vrijgesteld voor activiteiten ten behoeve van het Veiligheidshuis. De Boer: "Zo stelt het OM voor een aantal uren twee parketsecretarissen beschikbaar, plus één dag in de week een officier van justitie. Daar zijn we heel blij mee. Ook politie, gemeente, reclassering, GGZ, jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming en de penitentiare inrichtingen hebben collega's vrijgesteld. Zij schuiven aan bij de verschillende casusoverleggen in het Veiligheidshuis, of hebben hier een flexplek."

Volgens De Boer leidt de overdracht van verantwoordelijkheid van OM naar gemeenten ook tot een andere benadering. "Je kon goed merken dat de Veiligheidshuizen zijn ontstaan vanuit de 'justitiehoek'. Zo was er bij de casuïstiek van oudsher nogal veel aandacht voor de justitiële afhandeling van een zaak en werd er minder vanuit de breedte gekeken. Nu worden relatief eenvoudige zaken snel afgedaan via de ZSM-aanpak. Als Veiligheidshuis gaan wij ons méér richten op het leveren van maatwerk bij complexe problemen op het terrein van geweld, criminaliteit en overlast. Dit met als doel structurele oplossingen te bieden."

Belangrijk in dit streven is dat het Veiligheidshuis zijn kennis- en expertise verder gaat versterken en vervolgens ook breder beschikbaar gaat stellen. "Een vorm van missiewerk", lacht De Boer. "Ook andere, niet aan het Veiligheidshuis gerelateerde, medewerkers van politie, OM, GGZ enzovoort – zeg maar: de derde ring – kunnen tenslotte tegen een complexe casus

Ondertekening

aanlopen, waarbij echt maatwerk nodig is. In zulke gevallen kunnen wij als Veiligheidshuis gericht hulp en ondersteuning bieden. Niet dat we die casus dan gaan overnemen. Nee, we doen het altijd samen met de instantie die die zaak heeft ingebracht. Op die manier dragen we onze kennis en expertise zoals we die in de afgelopen jaren hebben opgebouwd daadwerkelijk over."

Organisaties 'met een brede bril' naar de veiligheidsproblematiek leren kijken, dát is wat De Boer daarbij voor ogen staat: "collega's uit de politie/justitiehoek hebben soms nog iets te veel de neiging om zaken puur vanuit het strafrecht te behandelen. Maar soms moet je het over een geheel andere boeg gooien. Laatst hadden we hier een dakloze, een 'carousselklant' die continu voor overlast zorgde. Via de hulpverlening is die man uiteindelijk op een manege terecht gekomen, waar hij de paarden mocht verzorgen. In één klap was het over met de overlast en kleine criminaliteit. Die man had nu een doel in zijn leven en dat gaf hem rust. Het klinkt simpel, maar zie er maar eens op te komen!"

Omgekeerd hebben collega's uit de zorg, onder invloed van de contacten met organisaties als politie, OM, reclassering en jeugdbescherming geleerd hun reserves tegen drang en dwang te laten varen. De Boer: "Er zijn nu eenmaal asociale gezinnen, met ouders die hun kinderen verwaarlozen, waarbij enkel investeren in de persoon-

lijke contacten onvoldoende werkt. Die moet je gewoon keihard aanpakken. Geen vrijblijvende praat sessies, maar toepassing van drang en dwang: je gaat nu dit of dat doen, want anders... Met maatregelen als reclasseringtoezicht, OTS of zelfs uithuisplaatsing van de kinderen als stok achter de deur." Voorwaarde om het vereiste maatwerk te kunnen leveren is volgens De Boer dat je goed weet met wie je te maken hebt. "Gezamenlijk een goede analyse van de situatie maken en deze als basis nemen voor de interventies. En terugkijken naar wat in het verleden heeft gewerkt – en wat juist niet. Waar nodig out of the box denken en altijd een helder doel voor ogen houdt. Het gaat tenslotte om het terugdringen van overlast, criminaliteit en geweld."

De Boer ziet het Veiligheidshuis Fryslân zich de komende jaren verder ontwikkelen. "Mijn ideaalbeeld is dat we ons vaste, kwalitatief hoogwaardige en onafhankelijke team van mensen met visie en drive in ieder geval behouden – en liefst zelfs uitbreiden. Een team dat bij meer complexe zaken, waar tal van organisaties uit verschillende disciplines bij betrokken zijn, de casusregie stevig in handen neemt. Zodat dat we in die zaken de achterliggende problematiek grondig kunnen aanpakken en kunnen komen tot structurele oplossingen. Daarmee kunnen we als Veiligheidshuis blijvend een belangrijke bijdrage leveren aan de veiligheid in Friesland."

Recensie 'Veelplegers in Veiligheidshuizen'

door Lynsey Dubbeld, Secondant, juli-augustus 2013, p. 6

Verslaving, relatieproblemen en financiële nood. De gemiddelde veelpleger heeft te maken met een opeenstapeling van problemen. Daarnaast heeft meer dan de helft van hen een laag IQ en een persoonlijkheidsstoornis. De Veiligheidshuizen, waarin organisaties uit de werelden van veiligheid en zorg samenwerken, zijn dan ook de aangewezen plek om recidiverende overtreeders aan te pakken. Maar de levensproblemen van een harde kern van veelplegers zijn niet makkelijk op te lossen. En het casusoverleg binnen het Veiligheidshuis verloopt niet altijd effectief. Dat schrijven onderzoekers van TNO, de Hogeschool Leiden, de Universiteit Leiden en het Leids Universitair Medisch Centrum in *Onmogelijke levens, botsende logica's en eigenzinnige professionals. Organisatorische uitdagingen bij de aanpak van veelplegers*.

Op basis van onderzoek bij Veiligheidshuizen in Rotterdam en Leiden concluderen de auteurs dat er weinig kansen zijn om een blijvende oplossing te vinden voor een groep weerbarstige veelplegers. Damage control lijkt het maximaal haalbare. Dat kan bijvoorbeeld door de ouders in een stevig interventietraject te plaatsen. En door ervaren professionals de vrijheid te geven om naar eigen inzicht op te treden.

De werkwijze binnen de Veiligheidshuizen kan volgens het onderzoek aan efficiëntie winnen door onder andere poortwachters aan te stellen die de caseload bewaken. Daardoor kunnen de zaken voldoende diepgaand worden besproken en een adequate follow-up krijgen.

Joost Vos, Corine Balder, Bert van Hemert, Hendrik Wagenaar, *Onmogelijke levens, botsende logica's en eigenzinnige professionals. Organisatorische uitdagingen bij de aanpak van veelplegers*, Platform31, Den Haag, 2013, ISBN 978 94 9171 100 8.

"Ik heb veel zin in samenwerking met Veiligheidshuizen"

Gerard Witsmeer en Frederiek Mulder over Veiligheidshuizen en de turbulente tijden waarin zij verkeren.

Het afgelopen jaar was Gerard Witsmeer deels manager van het Programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen. Als het programma in oktober stopt, neemt Frederiek Mulder vanuit de Directie Justitieel Jeugdbeleid een deel van zijn werkzaamheden over.

Gerard Witsmeer is sinds 1996 als zelfstandige actief als organisatie- en veranderadviseur in zowel het publieke als private domein. De laatste jaren werkte hij aan diverse opdrachten als adviseur bij gemeenten en bij het Rijk, met als focus de decentralisaties en transities als de Participatiewet, Jeugdzorg en Veiligheid.

Je bent nu meer dan een jaar werkzaam bij het Programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen, waarvan een groot deel van de tijd als programmamanager. Wat is je beeld van Veiligheidshuizen?

"Ik heb ontdekt dat in Veiligheidshuizen zeer betrokken personen werken met een enorme passie. Ik heb bijvoorbeeld ontzettend veel respect voor de ketenmanagers die als een spin in het web alle partijen bij elkaar houden. Intussen ontwikkelen zij dan ook nog slimme en effectieve aanpakken met elkaar voor de moeilijkste casussen. Horizontaal samenwerken met verschillende partners is namelijk echt een specialisme. En dat lukt de één natuurlijk wat beter dan de ander. Vooral het leggen van een goede verbinding met de lokale bestuurders is daarbij van belang vanwege de samenhang in aanpak tussen straf en zorg. Ik heb ervaren dat Veiligheidshuizen die helder kunnen uitleggen waar ze voor staan een betere relatie hebben met het lokale bestuur en daarmee slagvaardiger zijn. Gelukkig worden dat er steeds meer."

Kun je kort beschrijven welke ontwikkelingen je bij Veiligheidshuizen gezien hebt in de afgelopen tijd?

"Natuurlijk is de rol van de gemeente groter geworden, daar is al veel over gezegd. De grootste en belangrijkste ontwikkeling is wat mij betreft de enorme professionaliseringsslag die gemaakt is. Er wordt nu op regionaal niveau beter door de partners overlegd. Ze bepalen gezamenlijk de richting van het Veiligheidshuis en welke vormen van complexe problematiek moeten worden aangepakt. Verder zie ik dat er veel aandacht is voor de verdere professionalisering van de casusbesprekingen. De onderwerpen die in de interviews met de managers Veiligheidshuizen van Zuid-Nederland¹ aan de orde komen, zijn exemplarisch voor de ontwikkelingen die de Veiligheidshuizen in het hele land

doormaken: aandacht voor triage en selectiviteit, kwaliteit van het casusoverleg en beslissingen over welke partijen hierbij zouden moeten aansluiten."

Wat is je het meest bijgebleven van het werken met Veiligheidshuizen?

"Ik heb al veel werkervaring in beleids-thema's waar rijk en gemeenten elkaar treffen, als gevolg van decentralisaties of transities. Mijn werk voor het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen was een hernieuwde kennismaking met het veiligheidsdomein en ik heb wederom gezien hoe uitdagend het is om te werken op het snijvlak van rijk en gemeenten. Organisaties in het veiligheidsdomein zijn hiërarchisch georganiseerd en worden voornamelijk landelijk aangestuurd. Gemeenten zijn daarentegen een zelfstandige bestuurslaag waar op lokaal niveau beleid wordt gemaakt. Zij kennen daarom een lokale (politieke) dimensie. De uitdaging komt wanneer deze organisaties gaan samenwerken, dan kunnen verschillen in inzichten tussen rijk en gemeenten gaan schuren. Dat kan de lokale samenwerking complex maken. Ik heb ervaren dat het daarom voor Veiligheidshuizen des te belangrijker is en blijft om de partners op landelijk niveau bij het onderwerp te betrekken."

Het programma gaat nu stoppen en wordt geborgd in de lijnorganisatie bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Wat wil je Veiligheidshuizen nog meegeven?

"Blijf de focus houden op professionalisering en het scherper positioneren van de rol van Veiligheidshuizen. Misschien betekent dat wel het in behandeling nemen van minder casussen. Houd ook aandacht voor het effectiever organiseren van de casusbespreking. Selectiviteit wordt hét thema de komende periode. Verder is het zaak om als Veiligheidshuis zichtbaar aanwezig te zijn voor het lokale bestuur. De Wmo, Jeugdzorg en in mindere mate de Participatiewet gaan veelal naar de portefeuille van de wethouder Zorg. Die krijgt daar zijn handen aan vol. Het wordt extra belangrijk dat het Veiligheidshuis duidelijk kan maken waar het voor staat en hoe het van betekenis kan zijn voor het gemeentebestuur. Ook in relatie tot de andere decentralisaties. In het verlengde daarvan zou ik aandacht willen vragen voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014. Die worden cruciaal. Ik kan mij voorstellen dat de managers van de Veiligheidshuizen onderling al aan het nadenken zijn

over hoe zij de nieuwe bestuurders, die na de verkiezingen aantreden, kunnen enthousiasmeren voor Veiligheidshuizen."

Frederiek Mulder krijgt Veiligheidshuizen in haar portefeuille bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Heb je nog tips voor haar?

"Frederiek heeft veel ervaring in het justitiedomein en kent daardoor al veel ketenpartners persoonlijk. Dus op dat vlak kan ik eerder van haar leren dan zij van mij. Ik heb daarom geen tips, maar ik wil haar wel meegeven dat een aantal projecten nog doorlopen, waaronder pilots naar ZSM, triage en privacy. Het is goed om deze onderwerpen nauwgezet te blijven volgen. Verder heb ik er veel vertrouwen in dat het onderwerp goed geborgd is binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie."

Frederiek Mulder is juriste en werkt al jaren als beleidsadviseur bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Ze gaf onder andere leiding aan projecten op het terrein van de aanpak van jeugdige veelplegers en het realiseren van nazorg jeugd. Van daaruit had zij veel contact met de ketenpartners binnen Veiligheidshuizen. Afgelopen jaar heeft ze een bijdrage geleverd aan de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik. Nu is Frederiek met hernieuwde energie aan de slag bij de Directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ), met Veiligheidshuizen in haar portefeuille.

Welkom in de wereld van Veiligheidshuizen. Je hebt hiervoor onder andere gewerkt voor de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik en je hebt je beziggehouden met andere onderwerpen die dicht bij Veiligheidshuizen liggen. Wat weet je eigenlijk al van Veiligheidshuizen?

"Ik heb veel ervaring met programma's van het ministerie van Veiligheid en Justitie waarin ook in meerdere ketens samengewerkt werd aan vergelijkbare vraagstukken. Zo was ik in het verleden projectleider aanpak jeugdige veelplegers, nazorg jeugd en heb ik mij beziggehouden met privacyvraagstukken en informatiemanagement in de jeugdstrafrechtketen. Ik weet dat er binnen Veiligheidshuizen het nodige is veranderd de afgelopen jaren. De focus van Veiligheidshuizen is geregeld in het landelijk kader en de coördinatie op de samenwerking (regie) ligt nu bij de gemeente. Maar het blijft belangrijk om de betrokken partners uit de ketens om de tafel te krijgen en om hen, vanuit

Frederiek Mulder en Gerard Witsmeer

hun eigen professionaliteit, te verleiden tot horizontale samenwerking. Dat is in de afgelopen jaren nog niet veranderd."

Nu mag je zelf aan de slag met Veiligheidshuizen. Waar kijk je naar uit?

"Ik heb begrepen dat de ketenpartners van Veiligheidshuizen zelf veel energie steken in de doorontwikkeling en dat gaat regionaal natuurlijk gewoon door de komende tijd. Het is mooi dat we vanuit het ministerie dit proces tijdelijk wat intensiever hebben kunnen ondersteunen door middel van het programma. Maar ook nu het programma afloopt, blijven we vanuit het ministerie graag verbonden aan de Veiligheidshuizen, al komen we qua menskracht iets meer op afstand te staan. Als er thema's opdoemen die niet lokaal kunnen worden opgelost, gaan wij ermee aan de slag. Ik verheug me erop om in september al via de regio-bijeenkomsten de sfeer te proeven en kennis te maken met de mensen die erbij betrokken zijn. Ik heb veel zin

in de samenwerking met Veiligheidshuizen."

Je bent de komende maand veel in het land te vinden op de afsluitende bijeenkomsten van het Programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen en daarnaast natuurlijk bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Waarvoor kunnen mensen jou benaderen?

"Ik zie mijzelf als een vrij benaderbaar persoon, dus ik sta open voor vragen. Ik zal mijn best doen die zelf te beantwoorden of in mijn netwerk op zoek te gaan naar antwoorden. Verder blijf ik de (lokale) ontwikkelingen volgen, zodat we waar nodig en indien gewenst vanuit het ministerie kunnen bijspringen en ondersteuning kunnen bieden. Zeker als er knelpunten van landelijke aard blijken te ontstaan. Ik verwacht dat we in de overgangsperiode van programma naar beleidsdirectie onder meer aandacht blijven houden op de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen, de verdere implementatie van de triage-instrumenten en privacy."

VOORTBORDUREN OP GOEDE SAMENWERKING

Boodschap Frederiek Mulder

"Volgens mij wordt er al heel veel werk verzet in het land. Ik wil de goede samenwerking die er nu is zeker behouden. Er zijn nog een aantal uitdagingen voor gemeenten als coördinerende partij, maar dat geldt ook voor de betrokken ketenpartners. Het is goed om voort te borduren op wat er allemaal al gerealiseerd is. Ik kijk met vertrouwen uit naar de samenwerking met Veiligheidshuizen."

DE HANDSCHOEN WORDT OPGEPAKT

Boodschap Gerard Witsmeer

"Ik merk dat de handschoen wordt opgepakt vanuit de managers van Veiligheidshuizen om zelf initiatieven te ontplooiën om op landelijk niveau ervaringen uit te wisselen en thema's te agenderen in de klankbordgroep. Dat is een goede ontwikkeling. Het is mooi dat we vanuit het ministerie, via het CCV, nog een platform kunnen aanbieden om dit te faciliteren. Managers kunnen in dat platform zelf thema's inbrengen en voorbereiden. Ik heb er veel vertrouwen in dat dat ook gaat gebeuren, het CCV heeft al goed contact met Veiligheidshuizen."

¹ Deze interviews zijn terug te vinden op www.veiligheidshuizen.nl

Gemeentelijke regie: Scan & verbeter uzelf

Hoe voert uw gemeente regie op het Veiligheidshuis? Op welke manier maakt en houdt u als gemeentelijk regisseur het netwerk productief? En waar is verbetering mogelijk?

Regie voeren kan op meerdere manieren en in meer of mindere mate sturend. Er is niet één manier om regie te voeren op het Veiligheidshuis. Hoe u uw regierol vorm en inhoud geeft, is mede

afhankelijk van uw beleidsdoelstellingen, maar ook uw lokale en regionale speelveld.

Het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen heeft een gebruiksvriendelijke scan ontwikkeld, waarmee u direct inzicht krijgt in uw eigen regierol. Vul eenvoudig de vragen in en bekijk direct uw score. Tips en adviezen helpen u direct op weg om uw rol verder vorm en inhoud te geven. Ga dus vandaag nog naar www.veiligheidshuizen.nl/toolbox en doe de scan!

"Er is lef nodig om te veranderen"

Landelijk kader Veiligheidshuizen

'Een gezamenlijke focus op de toekomst'. Dat is heel beknopt waar het landelijk kader Veiligheidshuizen om draait. Maar waar komt die behoefte aan een gedeelde visie vandaan? En wat is het effect op de dagelijkse praktijk?

DUIDELIJKHEID

Het zijn roerige tijden voor Veiligheids-huizen. Sinds 1 januari 2013 is de regie op Veiligheidshuizen van het rijk naar gemeenten verschoven, en vanaf 2015 geldt dit ook voor alle jeugdhulp. Een tegenovergestelde beweging is gaande bij politie en justitie die juist centraler worden georganiseerd. Daarnaast is de invoering van ZSM van grote invloed op Veiligheidshuizen.

De vele veranderingen vragen om meer duidelijkheid over de meerwaarde en positie van Veiligheidshuizen. Zowel landelijke stakeholders als managers van Veiligheidshuizen hebben behoefte aan een duidelijke visie die hun partners onderschrijven. Wat is hun functie, welke problematiek kunnen zij het beste aanpakken, en hoe kunnen zij zich het beste organiseren? Een goed moment om een gezamenlijk toekomstperspec-tief te ontwikkelen. Volgens Marieke van Puijenbroek, manager Veiligheidshuis 's-Hertogenbosch e.o., was er veel behoefte aan meer eenduidigheid. Jacqueline Dijkman, landelijk beleids-adviseur bij de Raad voor de Kinder-bescherming¹, bevestigt dit. "Zo vond bijvoorbeeld regulier justitieel casus-overleg in de ene regio wel en in de ande-re regio niet binnen het Veiligheidshuis plaats. Alhoewel de Raad bij alle Veiligheidshuizen betrokken is als deelnemer aan casusoverleg en/of stuurgroep, verschilde de concrete inzet van de Raad per regio. Naar ik uit mijn achterban heb vernomen, ging er plaatselijk nog weleens veel tijd zitten

in discussies over 'rollen' binnen het Veiligheidshuis."

GEZAMENLIJKE OPLOSSINGEN

Tijdens verschillende expertbijeen-komsten is met alle sleutelpartners van gedachten gewisseld over de toekom-stige ontwikkeling van Veiligheidshui-zen. "Heel bijzonder dat er zo'n brede kring bij betrokken was", zegt Van Puijenbroek. "Men heeft echt zijn oor te luisteren gelegd bij alle meewerkende partners." André Cardol, regiomanager Utrecht-Arnhem bij Reclassering Nederland, beaamt dit: "Wij hebben zeker het gevoel voldoende betrokken te zijn geweest. In een 'position paper' kon-den wij onze visie op de doorontwikke-ling van Veiligheidshuizen uiteenzetten." Na een analyse van de overeenkomsten en verschillen daartussen zijn er gezamenlijke oplossingen gezocht voor de discussiepunten. De uitkomst: een gezamenlijk kader over de focus, functie en werkwijze van de Veiligheidshuizen waarin alle partners zich kunnen vinden.

Op 5 februari 2013 is het landelijk kader² officieel gepresenteerd tijdens de landelijke conferentie. Ook na die tijd is het kader veel onder de aandacht gebracht. Dijkman vertelt dat de medewerkers van het programma Veiligheidshuizen presentaties verzorg-den over het kader op interne studie-en conferentiedagen van de Raad. "Ook hebben medewerkers van de Raad deelgenomen aan externe bijeenkom-sten rond de presentatie van het kader."

Een belangrijk element uit het kader is het loslaten van het doelgroepoverleg. De focus ligt nu op complexe casuïstiek. "Eerst had ons Veiligheidshuis wel tweeduizend zaken per jaar, nu zijn dat er vijftig tot honderd", zegt Van Puijenbroek. "Maar bij die vijftig tot honderd is onze expertise ook echt noodzakelijk en kunnen wij veel effectiever te werk gaan." Ook Cardol zegt dat zij als partner nu veel gericht er kunnen aansluiten bij casusoverleg. "Onze aanwezigheid heeft nu daad-werkelijk meerwaarde." Van Puijen-broek: "Je hebt een overeenkomst waar je naar kunt verwijzen. Zo kun je veel beter afspraken maken met lande-lijke partners, zoals justitie. Je kunt mensen wijzen op hun verantwoordelijkheden."

LOKALE RUIMTE

Tegelijkertijd blijft er lokaal ook genoeg ruimte voor eigen invulling. Het kader is een gedeeld vertrekpunt waarbij in alle 25 regio's gemeenten en partners zelf bepalen waar, hoe en met wie de Veiligheidshuizen vorm krijgen. "Het is goed dat die ruimte er is", zegt Van Puijenbroek. "Door alle gemeentelijke transities kan de situatie per veiligheids-regio ook erg verschillen. Veiligheidshui-zen moeten hier lokaal op hun eigen manier op inspringen." Dijkman benadrukt dat lokale partners nog een slag moeten maken om handen en voeten te geven aan het kader. "Het kader is zeker niet bedoeld als dwingend keurslijf. Maar het lijkt mij winst dat er nu een aantal uitgangspunten vastligt. Op basis daarvan kan je de samenwer-king in de regio's nader concretiseren met de mogelijkheid om eigen accenten te leggen."

LEF NODIG

Welke stappen moeten er nog meer gezet worden voor een succesvolle implemen-tatie van het kader? Van Puijenbroek somt op: "Gemeenten moeten in hun regierol groeien en bekender worden met de meerwaarde van Veiligheids-huizen, de verbinding tussen andere gemeentelijke transities moet worden gelegd, en de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen moet beter." Natuurlijk is het daarbij ook zaak om vooral goed naar jezelf te kijken. "Er is lef nodig om te veranderen. Je moet je oude manier van werken durven loslaten. Het Veiligheidshuis nam veel taken over van andere partners, terwijl ze daar in feite niet echt voor verantwoordelijk was. Dit maakt dingen ook vaag. Nu wordt ook bij ons zichtbaarder wat mensen wel en niet doen. Hierdoor kan het Veiligheidshuis in de toekomst alleen maar efficiënter in zijn aanpak worden."

Landelijk kader Veiligheidshuizen in het kort

Het Veiligheidshuis is een netwerksamen-werking tussen straf-, zorgpartners en gemeenten, waarin zij onder eenduidige regie komen tot een ketenoverstijgende aanpak van complexe problematiek om ernstige overlast en criminaliteit te bestrijden.

Een goede selectie van casuïstiek is van groot belang. Hierbij worden de volgende criteria aangehouden:

- Er is sprake van meerdere problemen (multiproblem) die op meer dan één leefgebied spelen die (naar verwachting) leiden tot crimineel en/of overlastgevend gedrag of verder afglijden;

en:

- Samenwerking van meer dan één keten (dwang en drang) is nodig om tot een effectieve aanpak te komen. Het lukt binnen de reguliere samenwerking tussen partners niet om tot een oplossing te komen;

en:

- De problematiek heeft impact op het systeem en/of de leefomgeving (of wordt verwacht dat te gaan hebben);

of:

- Er is sprake van complexe problematiek die impact heeft op de lokale of gebiedsgebonden veiligheid.

De doelstelling van de samenwerking in Veiligheidshuizen is het bijdragen aan veiligheid(sbeleving) als onderdeel van het integrale veiligheidsbeleid: het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval bij complexe problemen, door een combinatie van repressie, bestuurlijke interventie en zorg.

Het resultaat van de samenwerking is een integrale probleemanalyse met een persoons-, systeem- of gebiedsgericht plan van aanpak, met concrete afspraken over de verschillende interventies, inzet van partners en eventuele vervolgstappen en monitoring. Het Veiligheidshuis heeft ook een adviserende functie. De samenwerkende partners adviseren bestuurders en sleutelpartners over lokale problematiek.

¹ Hierna afgekort tot Raad.

² Hierna afgekort tot kader.

"Zoek eigenzinnige professionals"

Hoe geef je als gemeente vorm aan de nieuwe regierol op het Veiligheidshuis? Als ambtenaar van de gemeente Dordrecht is Martine den Ouden hier nauw bij betrokken.

EERSTE STAPPEN

"Eén van de eerste stappen was een bestuursopdracht van de Stuurgroep Veiligheidshuis", vertelt Martine den Ouden. "Vervolgens hebben vier betrokken gemeentebestuurders uit de regio een 'praatpapier' ontwikkeld. Daarin staan ideeën over de doelgroep, de kerntaken van het toekomstige Veiligheidshuis, en de uitgangspunten voor de ketenoverstijgende aanpak. De gedachten die hieruit voortkwamen zijn gedurende een aantal maanden aan-gescherpt door tal van partners en experts."

NU VERDER

"De eerstvolgende stap is een minicon-ferentie in september. Hier komen alle gemeentebestuurders uit de regio en de bestuurders en managers van de organisaties die aan het Veiligheidshuis verbonden zijn. Tijdens deze bijeen-komst verwachten we verdere richting-gevende uitspraken over de kerntaken van het Veiligheidshuis en de randvoor-

waarden voor goede sturing.

De uitkomsten hiervan moeten leiden tot een voorstel voor een doorontwik-keld Veiligheidshuis. In het voorjaar van 2014 plannen we besluitvorming in alle gemeenten in Zuid-Holland Zuid", besluit Den Ouden.

VERBINDING LEGGEN

"Dordrecht kijkt breder dan alleen naar de regie op de Veiligheidshuizen", gaat Den Ouden verder. "Men kijkt ook naar verbindingen met andere beleidsthe-ma's in het kader van de komende decentralisaties van jeugdzorg en AWBZ-begeleiding. De uitgangspunten voor die transities zijn grotendeels gelijk. Er wordt steeds uitgegaan van één gezin, één plan, één regisseur, en 'zorg nabij': liefst in de eigen buurt. Vanuit deze ontwikkelingen, en ook vanuit de ervaring die we opdoen in het Veiligheidshuis en onze lokale Taskforce Overlast, groeit de probleemgerichte aanpak op het snijvlak van zorg en justitie in onze regio enorm. Daarmee

groeit ook het besef dat complexe problematiek vraagt om een integrale – ketenoverstijgende – aanpak binnen de veiligheidsketen, de zorgketen en de jeugdketen. Kortom: in deze visie is het onmogelijk om vraagstukken op het snijvlak van zorg, jeugd en veiligheid in het Veiligheidshuis te beslechten met daarbij enkel de focus op de aanpak bin-nen het Veiligheidshuis."

CENTRUMGEMEENTE

"Een groot deel van de doelgroep van het Veiligheidshuis Zuid-Holland Zuid is uit Dordrecht afkomstig of bevindt zich dagelijks in Dordrecht. Dordrecht heeft daarmee een groot belang bij het welslagen van het Veiligheidshuis. De centrumgemeente heeft een directere invloed op de financiering en daarbij een grotere (beleids)capaciteit dan andere gemeenten. Hierdoor blijkt in de praktijk dat initiatief en beleidsvoor-bereiding vaak hiervandaan komen", aldus Den Ouden. "Maar de aansluiting van het Veiligheidshuis op de lokale

Regierol gemeenten

Per 1 januari 2013 hebben gemeenten de regie op de samenwerking in de Veiligheidshuizen. De financiering verloopt via de centrum-gemeenten. Daarvoor werd de financiering voor Veiligheidshuizen geregeld via het Openbaar Ministerie. Dordrecht denkt actief na over de vormgeving van die nieuwe regierol in relatie tot het Veiligheids-huis Zuid-Holland Zuid. Als centrumgemeente vervult zij daarin een speciale rol.

infrastructuur bepaalt voor een deel het succes van het Veiligheidshuis. We streven daarom naar een zo groot mogelijke betrokkenheid en inzet van ambtenaren en bestuurders uit de regio."

ADVIEZEN

Den Ouden sluit af met een paar tips voor andere gemeenten. "Stel de inhoud voorop en kijk vervolgens in welke vorm je die kunt gieten. Wij liepen soms al vast in discussies over besturingsconcepten voordat helder was wat de doelgroep en de ambitie waren.

Zoek op alle niveaus naar eigenzinnige professionals die zich niet door mitsen en maren uit het veld laten slaan. Deze mensen zijn net zo hard nodig op de werkvloer rondom een cliënt met ingewikkelde problematiek als bij het ontwikkelen van nieuwe concepten op het snijvlak van zorg en justitie."

MARGIT BALOGH

Samen met filmmaakster Margit Balogh heeft de regio Zuid-Holland Zuid een indringende compilatie gemaakt uit Baloghs documentaires over mensen die kampen met complexe problematiek. Vanaf het moment dat die compilatie – ver-weven met harde cijfers uit de regio – is getoond aan de lokale bestuur-ders, is het voor gemeenten duidelijk dat zij hier een verantwoordelijkheid in hebben. Ook beseffen ze dat die verantwoordelijkheid alleen maar groter wordt met de verschuiving van de regierol. Het drieluik Lost van Margit Balogh is te bekijken op www.hollanddoc.nl. Hierin zie je hoe het leven van bendelid Demo verloopt, hoe alle negen kinderen van moeder Nel onder toezicht zijn geplaatst, en hoe instellingen omgaan met de dakloze, licht verstandelijk gehandicapte Rebecca.

"Ben je een 'nerd' of 'schaapshond'?"

De vele ontwikkelingen in en rond Veiligheidshuizen vragen van managers Veiligheidshuizen en procesmanagers een nieuwe visie op hun rol. Twee leergangen van het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen geven daarbij een steuntje in de rug.

ONTWIKKELEN VAN INZICHT, INSTRUMENTEN EN VAARDIGHEDEN

Leergang managers Veiligheidshuizen

Hoe kijken sleutelpartners aan tegen de maatschappelijke opgave en legitimiteit van Veiligheidshuizen? En wat betekent dit voor Veiligheidshuizen en hun managers? Hoe verandert het krachtenveld met de versterkte regierol van gemeenten? Dit is een greep uit de vragen die in de leergang managers Veiligheidshuizen aan bod komt.

Tijdens de leergang krijgen managers van Veiligheidshuizen inzicht, instrumenten en vaardigheden aangeleerd. Zo kunnen zij nog effectiever worden in hun rol. De leergang bestaat uit zes modules waarbij de thematiek zich ontwikkelt van strategisch en op inzicht gericht, naar operationeel en op vaardigheden gericht. De modules behandelen achtereenvolgens de volgende onderwerpen: perspectieven op de maatschappelijke opgave, het Veiligheidshuis in een netwerk, effectief interveniëren in netwerken, politiek en bestuur en regionale samenwerking, organiseren van en in het Veiligheidshuis, en horizontaal leiderschap en verandermanagement.

"MAAK ER EEN CONCREET VERHAAL VAN"

Lourina Poot, manager Veiligheidshuis IJsselland, volgt met veel enthousiasme de leergang managers Veiligheidshuizen. "Ik vind het vooral waardevol dat er veel sprekers zijn die niet werkzaam zijn in Veiligheidshuizen, maar wel met soortgelijke netwerken werken. Het is interessant om te horen hoe zij die netwerken aan zich hebben weten te binden. Steeds blijkt dan weer dat de wijze waarop je zo'n samenwerkingsverband probeert te organiseren heel bepalend is. Dat het vooral om de sfeer en de taal gaat, en niet om resultaten meten in nietszeggende managementtaal. Als je er een concreet verhaal van maakt, betrek je mensen er meer bij, en krijg je ze ook veel makkelijker met je mee.

Lourina Poot

Zo vertelde Maarten Königs, die veel ervaring heeft vanuit organisatieadvieswerk met innoverende groepen, over het belang van inzicht in je eigen werkstijl. Ben je de "nerd" die gaat voor het uiteindelijke resultaat en zelf veel regelt, of ben je de "schaapshond" die voor cohesie in de groep zorgt? Dat zet je aan het denken!

Van het verhaal van Erik Gerritsen, die betrokken was bij Bureau Jeugdzorg Amsterdam, heb ik geleerd dat er in een veranderingsproces altijd mensen zullen zijn die daar afwijzend tegenover staan. Je kunt er tijd in steken om hen van het plan te overtuigen, maar je kunt ook besluiten om zonder hen verder te gaan. De "afscheidsoptie" zie ik nu veel duidelijker als keuzemogelijkheid."

Poot volgt de leergang met 35 andere managers Veiligheidshuizen uit heel Nederland. "Voor de landelijke uniformiteit is het heel goed om elkaar regelmatig te zien. Zo kunnen we het landelijk kader veel meer handen en voeten geven." Ze hoopt dat er ook na afloop van de leergang, en de stop van het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen, regelmatig onderling contact zal zijn. "Dat kan ook in kleinere groepen, dan is er nog meer ruimte voor uitwisseling. Het is heel prettig om af en toe met anderen te kunnen reflecteren over je eigen rol, en om te horen hoe anderen in hetzelfde schuitje hun werk organiseren."

VERBETEREN VAN VAARDIGHEDEN IN REGISSEREN, VERBINDEN EN AFSTEMMEN

Leergang procesmanagers Veiligheidshuizen

Procesmanagers in Veiligheidshuizen zijn actief op de grensvlakken van organisaties. Ze verbinden organisaties die via ketens en netwerken betrokken zijn bij de behandeling van complexe casuïstiek. Zij zorgen voor structuren waarin cases worden besproken en waarin gezamenlijk plannen van aanpak worden gemaakt en opgevolgd.

De leergang voor procesmanagers richt zich op het verwerven van kennis en vaardigheden en het aanreiken van instrumenten voor het effectief regisseren van het casusoverleg. Voorafgaand aan de leergang zijn de meest prangende praktijkvragen verzameld. Aan de hand hiervan wordt ingespeeld op actuele dilemma's uit de dagelijkse praktijk.

"WAT VONDEN JULLIE VAN MIJN ROL?"

Ramona Boerema-Hellebrand, procesmanager Jeugd¹, heeft tijdens de leergang Procesmanagers vooral ondervonden hoe belangrijk het is om naar haar eigen rol te kijken. "Binnen de leergang is er aandacht besteed aan de competenties van een procesmanager, de rol als voorzitter en binding van ketenpartners. Gedurende de leergang kwamen we erachter dat we eigenlijk procesregisseurs zijn in plaats van procesmanagers. We hebben een belangrijke rol in het verbinden van ketenpartners binnen justitie, zorg- en bestuurlijke partners. Pas als die verbinding goed tot stand is gekomen, kunnen we zorgen voor een sluitende persoonsgerichte aanpak om recidiverend crimineel gedrag te voorkomen. Om een goede procesregisseur te kunnen zijn is het belangrijk om op je rol en vaardigheden te kunnen reflecteren. In drie dagen is hier heel veel over gesproken en mee geoefend."

Boerema-Hellebrand kijkt niet alleen kritischer naar zichzelf, ze durft ook anderen te vragen om op haar rol te reflecteren. "Zo heb ik recentelijk tijdens een evaluatie met een kernteam voor de aanpak van een criminele jeugdgroep de vraag gesteld: "Wat vonden jullie van mijn rol als voorzitter?." De ketenpartners waren erg positief over het feit dat ik die vraag stelde en hebben me goede feedback gegeven. De ketenpartners voelden zich gehoord en ik groei in mijn functie als procesregisseur (-manager)."

¹ Werkzaam bij Veiligheidshuis Midden-Limburg

MEERWAARDE IN DE PRAKTIJK

Hoe wordt de meerwaarde van het Veiligheidshuis in de dagelijkse praktijk ervaren? Een burgemeester en een ex-veelpleger aan het woord.

"ACHTER EEN INCIDENT KAN ZOMAAR EEN COMPLEX PROBLEEM SCHUILEN"

Burgemeester Van Beek

Als burgemeester van Volendam-Edam én als lid van de landelijke stuurgroep Veiligheidshuizen is burgemeester Van Beek zeer overtuigd van de meerwaarde van het Veiligheidshuis.

"Achter een incident kan zomaar een complex probleem schuilen", zegt Van Beek. "Dat is het goede van Veiligheidshuizen: door de snelle informatie-uitwisseling tussen de verschillende partners komt heel snel boven water of bij een schijnbaar 'simpele' zaak van overlast of huiselijk geweld misschien wel veel meer aan de hand is. Heeft de dader ook op andere vlakken problemen die uit de hand dreigen te lopen? En hoe zit het met de overige leden van een eventueel gezin? Wat speelt er nog meer in zo'n huishouden? Zeker bij huiselijk geweld is het van belang om direct te kunnen bekijken welke begeleiding voor andere gezinsleden nodig is. Zo kunnen mogelijke toekomstige problemen worden voorkomen."

Van Beek is ook enthousiast over de preventieve functie van het Veiligheidshuis. "Als Justitie een casus seponereert, kunnen we vanuit het Veiligheidshuis zien dat achter zo'n geseponeerde casus meerdere problemen zitten die dreigen te escaleren, maar nog geen directe aanleiding geven voor vervolging. Vanuit de gemeente houden wij dan de vinger aan de pols. Dit maken we aan de verdachte kenbaar via een waarschuwingsbrief, zodat hij weet dat hij in de gaten wordt gehouden. Het precieze rendement hiervan is lastig te meten, maar ik heb het gevoel dat deze aanpak zeker effect heeft."

Een ander positief punt is dat het Veiligheidshuis kan bijdragen aan dossieropbouw. "Soms hebben we net niet genoeg bewijzen om bijvoorbeeld een drugspand te ontruimen. Vanuit het Veiligheidshuis kan dan net wat extra informatie komen waardoor ontruiming wel mogelijk is."

"ER MOEST IETS INGRIJPENDS GEBEUREN"

Ex-veelpleger Iwan

Ex-veelpleger Iwan zou zijn verhaal doen op het landelijk congres Veiligheidshuizen, maar het lukte hem niet fysiek aanwezig te zijn. Een ziekenhuisopname gooide roet in het eten. Iwan moest met spoed geopereerd worden aan een geperforeerde darm. Inmiddels is hij helemaal hersteld, woont hij samen met zijn vriendin en gaat het beter met hem dan ooit. Hoe heeft hij de aanpak van het Veiligheidshuis ervaren?

"Toen ik in 2011 ISD¹ kreeg opgelegd, haatte ik iedereen om me heen. Achteraf gezien ben ik er juist heel blij mee. Er moest iets ingrijpends gebeuren om me te laten stoppen. Ik bleef maar de fout in gaan. De intensieve begeleiding heeft me laten nadenken over hoe ik verder wilde met mijn leven. De beslissing om alles echt anders te gaan doen, was iets wat van binnenuit moest komen. Daar kunnen instanties je wel bij steunen, maar stoppen met bijvoorbeeld drugs gebruiken, moet je echt zelf willen. Anders houd je het niet vol."

Inmiddels is Iwan drie jaar van de drugs af. "Ik heb nog wel een tijd veel medicijnen geslikt, maar daar ben ik nu ook mee gestopt. Ik heb daarbij veel steun gehad van mijn vriendin en familie. Het is ontzettend belangrijk dat mensen die dicht bij je staan, in je geloven. Wel heb ik moeten breken met al mijn vroegere vrienden, omdat ik niet wil terugvallen in die sfeer van toen."

Iwan wordt nog twee jaar begeleid door een reclasseringsambtenaar. "Af en toe komt hij bij me langs om een kop koffie te drinken. Hij helpt me ook als ik problemen heb. Het was erg fijn dat ik bij mijn begeleider terecht kon toen mijn stiefzoon laatst werd opgenomen in het ziekenhuis." Toch kijkt Iwan ook uit naar het einde van de begeleiding. "Het lijkt me goed om op eigen benen te staan. Dan kan ik eindelijk de afgelopen 27 jaar van allerlei gekkigheid echt achter me laten."

Als Iwan de laatste negentig uur van zijn taakstraf heeft afgerond, wil hij voorlichting aan jongeren gaan geven. "Ik wil ze waarschuwen niet de keuzes te maken die ik vroeger heb gemaakt."

¹ De maatregel ISD is een maatregel om meerderjarige stelselmatige daders te plaatsen in een daartoe aangewezen inrichting.

Kansen voor Veiligheidshuizen met de transitie jeugd

Vanaf 1 januari 2015 hebben gemeenten, naast regie op de Veiligheidshuizen, ook regie op alle jeugdhulp. Een grote verandering voor gemeenten. Maar wat betekent dit voor de samenwerking tussen de strafrechtketen en de jeugdhulp in en rond Veiligheidshuizen? Het Kompas Transitie jeugd & Veiligheidshuizen¹ biedt hulp.

AANLEIDING VOOR HET KOMPAS
"Managers Veiligheidshuizen en gemeenten wisten niet goed wat de gevolgen waren van de transitie jeugd voor Veiligheidshuizen", vertelt Jeldau Rieff, medewerker programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen. "Voor het programma reden om in kaart te brengen wat er nu precies verandert, welke kansen de transitie biedt, en hoe die kansen optimaal kunnen worden benut. Daarmee kan de samenhang tussen jeugdhulp en straf worden vergroot. Uiteindelijk zijn niet alleen jongeren of het gezin daarbij gebaat, doordat zij passendere zorg of straf krijgen, maar ook de samenleving. Die wordt minder geconfronteerd met criminaliteit en ernstige overlast. Gemeenten kunnen profiteren doordat zij effectiever en efficiënter kunnen zijn in hun aanpak."

HANDVATTEN OM RICHTING TE BEPALEN
Het Kompas is ontwikkeld door het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen² in samenwerking met het landelijke Transitiebureau Jeugd³. Patrick Snoek, projectleider bij de gemeente Amsterdam, was betrokken bij de totstandkoming. "Het Kompas is bedoeld om de verbinding tussen het strafdomein en jeugddomein te leggen. Zo krijgen ambtenaren en professionals uit beide werelden een totaaloverzicht van de ontwikkelingen rondom het Veiligheidshuis."

¹ Hierna afgekort tot het Kompas.
² Het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen valt onder het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ).
³ Het Transitiebureau Jeugd is een samenwerking tussen de Vereniging van Nederlandse gemeenten en de ministeries van Veiligheid en Justitie en Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het bureau ondersteunt gemeenten bij de inhoudelijke en bestuurlijke aspecten van de transitie jeugdzorg.

Het is uitdrukkelijk geen richtlijn. Het helpt in het denken en het bepalen van een koers. Deze kan per gemeente of Veiligheidsregio verschillen. Vandaar ook het woord 'Kompas'." Ook Gaston van Bokhoven, beleidsmedewerker bij directie Jeugd⁴, benadrukt dat het Kompas geen uitgewerkt stappenplan is. "Het is goed dat in kaart is gebracht waar straf de zorg ontmoet. Voor gemeenten is het een eerste aanzet om na te denken over een nieuw beleid."

Een denkmodel dat handvatten biedt om richting te bepalen, zo kan het Kompas dus het best omschreven worden. Het gaat in op de kansen en risico's van de toekomstige samenwerking tussen jeugdzorg, Veiligheidshuizen, gemeenten en andere partners. Een kans voor gemeenten is bijvoorbeeld hun grotere regierol. Doordat gemeenten, naast de huidige regie op Veiligheidshuizen, vanaf 2015 ook de regie krijgen op de jeugdhulp, kunnen zij veel gemakkelijker bijdragen aan een betere verbinding tussen die twee. Iedere gemeente kan hier op zijn eigen manier invulling aan geven, afhankelijk van de lokale behoefte. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld eisen stellen aan de kwaliteit van jeugdhulp omdat zij die zelf inkopen. Een voorwaarde die ze kunnen stellen is dat er lokaal wordt samengewerkt met het Veiligheidshuis. Van Bokhoven benadrukt dat gemeenten goed moeten worden voorgelicht. "Gemeenten moeten weten welke mogelijkheden een Veiligheidshuis biedt en hoe zij een Veiligheidshuis adequaat kunnen inzetten in hun beleid."

KANSEN VOOR VEILIGHEIDSHUIZEN
Veiligheidshuizen kunnen zorgen voor een betere bekendheid bij (nieuwe)

⁴ Directie Jeugd valt onder het ministerie van VWS.

jeugdzorgpartners en laten zien hoe en wanneer Veiligheidshuizen van toegevoegde waarde kunnen zijn op bestaande aanpakken. Ook kunnen ze een meer adviserende rol aannemen, die tevens de meerwaarde van hun ketenoverstijgende aanpak benadrukt. Veiligheidshuizen moeten wel eerst een goed beeld krijgen van de (nieuwe) jeugdzorgpartners. Van Bokhoven: "Veiligheidshuizen die regionaal zijn ingericht, moeten zorgen voor een goede verbinding met lokale instanties of netwerken, zoals wijkteams. Er moet nagedacht worden over hoe en wanneer samenwerking nodig is."

De eerste stap in het ondersteunen van gemeenten, namelijk inzicht creëren in de precieze veranderingen en de kansen die de transitie biedt, is inmiddels genomen. Van Bokhoven: "Op de sociale media wordt veel aandacht aan het Kompas besteed. En we nemen het zo veel mogelijk mee bij kennis- en werkateliers, en bij kennis- en praktijknetwerken." Volgens Snoek zijn de geluiden uit de praktijk positief. "Het Kompas blijft bruikbaar om met elkaar in gesprek te gaan in de eigen veiligheidsregio over de (nieuwe) verbindingen die gelegd moeten worden."

WE ZIJN ER NOG NIET
Maar er moet ook nog het nodige gebeuren. Snoek: "Gemeenten zullen zeker nog een à twee jaar nodig hebben om alle ontwikkelingen die op hen afkomen goed af te wegen, keuzes te maken, en de gemaakte keuzes vervolgens in te richten en te implementeren. Daarbij is het van belang dat gemeenten regionaal met elkaar in gesprek blijven over de verschillende modellen die gekozen worden voor het nieuwe jeugdstelsel, en de positie die het Veiligheidshuis daarbinnen inneemt." Ook Van Bokhoven is van mening dat er nog flinke stappen gezet moeten worden. "Gemeenten moeten alle veranderingen bij elkaar brengen. Dat is nog een enorme klus. Eigenlijk zou het Kompas steeds opnieuw aangepast moeten worden aan de meest recente ontwikkelingen die bij de decentralisatie komen kijken." Snoek beaamt dat het een spannende tijd is. Hij hoopt dan ook dat het ministerie van Veiligheid en Justitie en het

Transitiebureau Jeugd in ieder geval tot en met 2015 de kennisuitwisseling rondom Veiligheidshuizen blijven stimuleren. "Door de beleidsvrijheid die gemeenten en regio's nu hebben om het stelsel en de keten in te richten, gaan er in de praktijk ook verschillende

scenario's en uitvoeringspraktijken ontstaan. In zo'n periode is het erg interessant en inspirerend om te weten wat er in de rest van het land gebeurt."

DE BELANGRIJKSTE BEOOGDE VERANDERINGEN IN HET JEUGDSTELSEL

- In 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor alle jeugdhulp, de uitvoering van kinderbeschermende maatregelen en de uitvoering van jeugdreclassering.
- De nieuwe Jeugdwet geeft gemeenten veel vrijheid in de manier waarop ze hun jeugdbeleid vormgeven. Gemeenten kunnen zo maatwerk leveren en de zorg voor jeugd afstemmen op het beleid voor werk en inkomen, onderwijs, sport en veiligheid. Gemeenten bepalen zelf op welke schaalgrootte zij de regionale uitvoering organiseren. Ze maken onderling afspraken hoe ze de financiering organiseren en hoe ze financiële risico's verdelen. Ook kunnen gemeenten besluiten om samen op landelijk niveau functies in te richten. Op een aantal onderwerpen is bij wet geregeld dat regionale samenwerking verplicht is. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het nieuw in te richten AMHK, de jeugdbescherming, de jeugdreclassering, de gesloten jeugdhulp, en specialistische vormen van zorg.
- Het jeugdstelsel moet eenvoudiger worden. Door meer in te zetten op preventie en ondersteuning moet het beroep op zwaardere, specialistische jeugdzorg verminderen.

De nieuwe Jeugdwet is op 1 juli 2013 naar de Tweede Kamer gestuurd. Het kabinet houdt vast aan het overhevelen van de jeugdzorg naar gemeenten per 1 januari 2015. Tijdens het Algemeen Overleg in de Tweede Kamer op 27 juni werd duidelijk dat een Kamermeerderheid de transitie van de jeugdzorg en de voorgestelde ingangsdatum steunt. Het is nog onbekend wanneer de Tweede Kamer het wetsvoorstel behandelt.

Het Kompas is te vinden op www.pm.nl
Meer informatie over de transitie jeugd is te vinden op www.voordejeugd.nl

RICHTINGGEVENDE STAPPEN VAN HET KOMPAS

Gemeenten moeten enkele voorwaarden op orde hebben om te zorgen voor samenhang tussen de verschillende ontwikkelingen. Zo worden de kansen die deze veranderingen bieden optimaal benut. De benodigde stappen staan hieronder.

- Richten: samenhang op bestuurlijk niveau
Stap 1: Zorg voor een integrale bestuurlijke visie
Stap 2: Zorg voor eenduidig opdrachtgeverschap
- Inrichten: samenhang op tactisch en strategisch niveau
Stap 3: Zorg voor een sluitend en dekkend (jeugd)zorgveld
Stap 4: Faciliteer samenhang ten aanzien van informatie-uitwisseling en -voorziening
- Verrichten: samenhang op uitvoerend niveau
Stap 5: Zorg voor transformatie in de uitvoering

Landelijk Congres Veiligheidshuizen 2013 in beeld

Op 5 februari 2013 vond in het Rotterdamse World Trade Center het Landelijk Congres Veiligheidshuizen plaats, georganiseerd door het Programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen.

De dag ging van start met een geluidsfragment. Zeshonderd deelnemers hoorden ex-veelpleger Iwan vertellen hoe problemen in zijn jeugd en hasjgebruik leidden tot een drugsverslaving, geldnood en steeds meer problemen. Iwan ging gevangenis in en uit, en kreeg twee keer een ISD (Inrichting Stelselmatige Daders)-maatregel opgelegd. Er is bij Iwan inmiddels een knop omgegaan, meldde zijn casemanager. Dankzij het plan van aanpak dat door verschillende partners in het Veiligheidshuis gezamenlijk werd gemaakt, gaat het nu beter met hem.

Deze aftrap maakte het onderwerp van de dag in één klap duidelijk. De achtergrond van het congres werd nader toegelicht door Laurette Spoelman, voormalig programmamanager Doorontwikkeling Veiligheidshuizen bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, Annemarie Penn-te Strake, procureur-generaal van het Openbaar Ministerie (OM), en Jantine Kriens, wethouder Financiën, Bestuur & Organisatie, Volksgezondheid en Maatschappelijke Ondersteuning van de gemeente Rotterdam.

De vele veranderingen in en rondom de Veiligheidshuizen, zoals de verschuiving van de regie naar gemeenten, de komst van ZSM en de veranderende maatschappij, hebben aanleiding gegeven tot een nieuw landelijk kader. Kriens wees in deze context op het risico om 'te sterven in schoonheid van samenhang en regie'. De verschillende betrokken partijen moeten – ondanks de soms grote cultuurverschillen tussen de organisaties – het in het Veiligheidshuis samen regelen. Spoelman sprak de wens uit dat het landelijk kader aan het eind van deze dag niet langer alleen op papier bestaat, maar aan een leven in de praktijk begint.

In een theatrale uitvoering werd een multiprobleem-casus gepresenteerd. Deze casus is gebaseerd op een reële situatie die is besproken in een Veiligheidshuis in Nederland en diende ter introductie van een simulatiespel waarbij de deelnemers werden uitgedaagd gezamenlijk een persoonsgerichte aanpak op te stellen voor het gezin.

De middag van het congres bestond uit tien workshops waarbij de belangrijkste vragen die spelen rond de Veiligheidshuizen werden behandeld. Onder andere de volgende onderwerpen kwamen hierbij aan de orde: wat is de meerwaarde van het Veiligheidshuis, hoe organiseer je een effectief casusoverleg, hoe ga je als Veiligheidshuis om met politiek-bestuurlijke dynamiek en hoe geef je invulling aan gemeentelijke regie.

Het dagprogramma werd afgesloten door toespraken van Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie en de voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten Annemarie Jorritsma. Tijdens de speeches gingen beide sprekers in op de veranderende regierol op het Veiligheidshuis van het rijk naar de gemeente. Beiden noemden dit een logische stap omdat de gemeente bij uitstek de verbindende schakel kan vormen tussen veiligheid en zorg en welzijn. Het benadrukt tevens het belang van het nieuwe landelijk kader Veiligheidshuizen dat het mogelijk maakt het Veiligheidshuis in te richten naar lokale behoefte waarbij er ruimte blijft voor maatwerk.

Na afloop van het congres namen circa tachtig bestuurders deel aan een diner pensant op de 23ste etage van het World Trade Center. Tijdens het diner werden ook op bestuurlijk niveau de laatste ontwikkelingen op het gebied van de Veiligheidshuizen doorgenomen.

Jorritsma benadrukte die avond dat het Veiligheidshuis een instrument is – en nooit een doel – om te komen tot multidisciplinaire samenwerking tussen alle betrokken partijen. Ze wees op het belang van de doorontwikkeling van het Veiligheidshuis. 'We moeten flexibel inspelen op de veranderende maatschappij en op allerlei ontwikkelingen. Alleen dan, en met de inbreng en betrokkenheid van de partners, is en blijft het Veiligheidshuis een essentieel instrument in het bestrijden van de veiligheidsproblematiek.'

Op het eind van de avond gaf ook procureur-generaal Annemarie Penn een reactie op de laatste ontwikkelingen rond de Veiligheidshuizen. Hierbij ging ze vooral in op de discussie rond de aansluiting met ZSM. Zij maakte duidelijk dat het Veiligheidshuis voor het OM zeer belangrijk is. Volgens Penn bestaat er geen competitie tussen ZSM en het Veiligheidshuis, maar versterken zij elkaar juist, omdat ze complementair zijn in hun werkwijze. Uiteraard moet de aansluiting wel goed worden georganiseerd. Het OM gaat hier samen met het lokale bestuur hard aan werken.

"Chemie tussen partners is basis voor succes"

O3MP – het lijkt wel een chemische formule. Maar nee: met deze compacte term verwijst Veiligheidshuis Noord-Limburg naar de complexe multi-probleemgevallen, zoals omschreven in het Landelijk Kader. Als het aan Veiligheidshuismanager Leon van der Elsen ligt, wordt de O3MP-aanpak echter wél een succesformule.

In het Expertiseoverleg Huiselijk Geweld in het Veiligheidshuis te Venlo passeren die ochtend in één uur tijd wel tien casussen de revue. Een Lets echtpaar dat elkaar, beneveld door de drank, vrijwel dagelijks in de haren vliegt – heftige ruzies waarbij regelmatig een mes wordt getrokken. Een alleenstaande vrouw die zich agressief gedraagt tegenover haar kinderen. Een verslaafde man die al eens eerder een tijdelijk huisverbod kreeg opgelegd, en die nu opnieuw zijn vrouw bedreigt... Vertegenwoordigers van (onder meer) politie, OM, het Steunpunt Huiselijk Geweld, bureau jeugdzorg, maatschap-pelijk werk en verslavingszorg doen over elke casus hun zegje. Onder regie van de procesregisseur van het Veiligheidshuis zoeken ze samen naar oplossingen.

"Wat je ziet in dit overleg is dat er relatief veel casussen op de agenda staan", merkt Veiligheidshuismanager Leon van der Elsen op. "Van huiselijk geweld hadden we er vorig jaar al een kleine 2000! Gevoegd bij die van de overige 'klassieke' doelgroepen – jeugdigen, veelplegers en ex-gedetineerde nazorgklanten – zijn dat zo'n 3000 casussen per jaar. Dat legt een enorm beslag op onze – bescheiden – capaciteit. Vergeet niet dat we hier maar over vier procesmanagers beschikken – nog niet eens alle vier fulltime."

De grote hoeveelheid zaken die het Veiligheidshuis jaarlijks te verwerken krijgt, stelt de procesregisseurs voor

problemen. Van der Elsen: "Het grote zaakaanbod leidt ertoe dat ze niet altijd voldoende aandacht kunnen besteden aan de complexe casussen; zaken, waarin echt sprake is van multi-problematiek. Terwijl dat nu juist de zaken zijn waar de Veiligheidshuisaanpak – bij voldoende tijd en aandacht - aantoonbaar méérwaarde heeft."

Het transitieproces waar het Veiligheidshuis Noord-Limburg op dit moment middenin zit, moet in deze situatie verandering brengen. "We werken momenteel aan een opschalingsmodel", legt Van der Elsen uit. "Een soort piramide op z'n kant. Aan de brede zijde staan de burgers. Het overgrote deel van de problemen kunnen burgers zelf oplossen, al dan niet met hulp van een professional. Dat past ook heel goed in de filosofie van dit kabinet, dat een sterk beroep doet op de eigen verantwoordelijkheid van burgers. Ga je verder de piramide in, dan worden de problemen complexer. In de regel zijn er dan ook méér professionals bij betrokken. Daar moet je een goede regie op voeren. Maar die regie hoeft nog niet per se van het Veiligheidshuis te komen; die kan ook heel goed liggen bij één van de ketenpartners in een lokaal netwerk, of in een van de reguliere ketens. Zo fungeert het OM als regisseur van de ZSM-tafels. En het gros van de huiselijk geweld-zaken kan bijvoorbeeld heel goed worden afgehandeld onder regie van het Steunpunt Huiselijk Geweld of lokale overleggen. Pas als een zaak zó

complex is dat er echt sprake is van multi-problematiek, waarbij vaak ook meerdere ketens zijn betrokken, vindt er opschaling plaats naar het Veiligheidshuis."

Na de invoering van het opschalingsmodel, die medio 2014 moet zijn voltooid, zal het Veiligheidshuis zich voornamelijk concentreren op, zoals ze het zelf noemen, O3MP-zaken. "O3 staat voor de drie criteria waar die multi-probleem-zaken aan moeten voldoen", licht Van der Elsen toe. "Ondoorgronde-lijk, Ongrijpbaar en Ontwrichtend. Met ondoorgronde-lijk bedoelen we dat het gaat een heel complexe zaak, met tal van factoren die op elkaar ingrijpen. Je zult dus eerst goed moeten onderzoeken wat er nu eigenlijk precies aan de hand is. De tweede O staat voor ongrijpbaar: de afzonderlijke ketens die met die zaak bezig zijn geweest, zijn er nog niet in geslaagd vat op de problematiek te krijgen. En de derde O – ontwrichtend – drukt de ernst van de zaak uit. Een situatie die niet alleen grote impact heeft op de pleger van overlast of criminaliteit zelf, maar ook op het gezin waarvan hij of zij deel uitmaakt en op de omgeving."

"Dat betekent overigens niet dat al die zaken hier in het 'fysieke' Veiligheidshuis worden opgepakt", haast Van der Elsen zich te zeggen. "Ook veel van die complexe zaken kunnen best lokaal worden afgedaan, maar dan onder strakke regie – over meerdere ketens – van het Veiligheidshuis. We stellen onze expertise dan tijdelijk beschikbaar aan de lokale netwerken. Vanuit onze ruime kennis en ervaring met dit soort zaken weten wij vaak goed wat er extra nodig is om zo'n zaak tot een goed einde te brengen." Aan de andere kant kunnen niet-complexe zaken volgens Van der Elsen best in het fysieke Veiligheidshuis georganiseerd blijven.

Leon van der Elsen

"Maar dan op een andere manier. Dan zit een van onze procesregisseurs er bijvoorbeeld wel bij, maar meer in de rol van adviseur. Hij of zij is dan niet meer degene die alles zelf oppakt of gaat regelen. Dat is de taak van de 'meest natuurlijke' partnerorganisatie, passend bij de problematiek; die is verantwoordelijk. Zo blijft het Veiligheidshuis zijn functie behouden als natuurlijke ontmoetings- en vindplaats voor alle betrokken partners."

"De verbinding die we hebben weten te leggen met alle partners in de regio, daar ben ik echt trots op", zegt Van der Elsen. "Het Veiligheidshuis is echt een begrip geworden. Een plek waar je relevante informatie kunt delen, waar je je eigen informatie kunt verrijken en waar je in goed overleg en nauwe samenwerking kunt komen tot een juiste aanpak op maat. Dat is volgens mij de grote kracht van het Veiligheidshuis. Situaties zoals vroeger, dat

organisaties niet eens van elkaar wisten dat ze met dezelfde casus bezig waren, die komen niet meer voor. We doen geen dubbel werk meer, laat staan dat we – nog inefficiënter – tegen elkaar inwerken. Het Veiligheidshuis heeft organisaties de ogen geopend, door de nadruk te leggen op de gezamenlijke verantwoordelijkheid en het gezamenlijk belang. Met de opschaling naar O3MP voor de meest complexe zaken, waarbij tal van partners zijn betrokken, trekken we deze lijn nu dóór. Lokaal kan men al heel veel zelf. Maar voor de lokale partners is het bijzonder prettig om te weten dat er met het vernieuwde Veiligheidshuis straks een voorziening is, waar ze met hun meest complexe zaken terecht kunnen. De deskundigheid en expertise die het Veiligheidshuis inbrengt en de strakke regie die dan op zo'n zaak wordt gezet, geeft hen de zekerheid dat er voor die problematiek een goede, structurele oplossing komt. Een waar de burger echt iets aan heeft!"

ARTIKEL

Samenwerkende instanties in het Veiligheidshuis

In het Veiligheidshuis werken gemeenten, zorg- en justitiepartners samen. Onder zorgpartners worden verstaan: jeugdzorginstellingen, GGZ, GGD en Gehandicaptenzorginstellingen. Onder justitiepartners worden verstaan: het Openbaar Ministerie (OM), de politie, de Raad voor de Kinderbescherming, reclasseringsorganisaties en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Daarnaast kunnen ook lokale of regionale hulpverleningsinstanties, woningbouwverenigingen en vrijwilligersorganisaties participeren in het Veiligheidshuis. De belangrijkste partners worden kort voorgesteld.

GEMEENTEN

- Verantwoordelijk voor het lokale veiligheidsbeleid
- De burgemeester van een gemeente is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid en heeft hiertoe een aantal algemene en specifieke bevoegdheden ter beschikking.

Vanaf 2013 hebben gemeenten de regie op Veiligheidshuizen. Tevens hebben ze zelf een uitvoerende rol als partner in de samenwerking. Denk hierbij aan het uitwisselen van informatie over werk en inkomen of het maken van afspraken over mogelijke bestuurlijke interventies en het aanbod van gemeentelijke diensten. De VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) neemt als vertegenwoordiger van de Nederlandse gemeenten deel aan de landelijke besluitvorming inzake Veiligheidshuizen.

OPENBAAR MINISTERIE (OM)

- Vormt samen met de rechters de rechterlijke macht
- Verantwoordelijk voor opsporing van strafbare feiten
- Verantwoordelijk voor vervolging van strafbare feiten
- Toezicht op goede uitvoering van strafvonnis-sen

Het OM werkt samen met de politie en andere opsporingsdiensten. Die samenwerking heeft sinds een aantal jaren vorm gekregen in Veiligheidshuizen. De visie van het OM op het Veiligheidshuis is dat deze intensieve samenwerkingsvorm moet worden ingezet als het duidelijk meerwaarde heeft. Dus bij complexe, urgente (persoonsgebonden en gebiedsgebonden), multidisciplinaire problematiek. Er is zorgvuldige selectie van casuïstiek nodig om te bepalen of iets

thuishoort in het Veiligheidshuis of kan worden afgehandeld via ZSM. De samenhang en afstemming met ZSM is daarmee een belangrijke randvoorwaarde voor de toekomstige ontwikkeling van Veiligheidshuizen.

POLITIE

- Verleent noodhulp en houdt toezicht in de publieke ruimte
- Verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en het opsporen van strafbare feiten

De politie is een belangrijke partner in de Veiligheidshuizen.

RAAD VOOR DE KINDERBESCHERMING

- Wettelijk bevoegd onderzoek te doen naar de verzorgings- en opvoedingssituatie van minderjarigen als er sprake is van (vermoedelijke) schending van het recht op gezonde ontwikkeling en opvoeding
- Heeft een toezichthoudende taak
- In jeugdstrafzaken:
 - » een voorlichting- en adviestaat naar Officier van Justitie en rechter-commissaris
 - » verantwoordelijk voor de coördinatie van taakstraffen van jeugdigen
 - » belast met het volgen van iedere individuele casus
 - » belast met toezicht op de jeugdreclassering

Binnen Veiligheidshuizen kan de Raad – binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders met betrekking tot bescherming van persoonsgegevens – informatie geven over jeugdigen en hun opvoedingssituatie. De Raad kan op eigen initiatief of op verzoek de andere partners deelnemen aan casusoverleg. De Raad is in principe altijd bereid om op tactisch en strategisch niveau zijn kennis en expertise te delen.

BUREAU JEUGDZORG

- Centrale toegangspoort tot alle jeugdzorg
- Verzorgt de indicatie voor hulp aan minderjarigen en hun ouders
- Verantwoordelijk voor de uitvoering van een casus. Legt daarover in gedwongen kader verantwoording af aan justitiële autoriteiten
- In gedwongen kader worden zaken aan Bureau Jeugdzorg toegewezen via de Raad voor de Kinderbescherming

Gemeenten krijgen vanaf 2015 de regie op alle jeugdhulp. Als gevolg van de decentralisatie van de jeugdzorg zullen mogelijk, naast de medewerkers van Bureau Jeugdzorg, ook andere lokale jeugdzorgaanbieders deelnemen aan het overleg in Veiligheidshuizen. Jeugdzorg Nederland is een brancheorganisatie voor Bureau Jeugdzorg en zorgaanbieders in de jeugdzorg. Jeugdzorg Nederland vertegenwoordigt de leden in landelijke overleggen gericht op het verbeteren van ketensamenwerking.

RECLASSERING NEDERLAND

- Adviseert in de aanpak van daders en verdachten. Creëert voorwaarden waardoor daders kunnen stoppen criminaliteit
- Begeleidt, houdt toezicht en ziet toe op nalevering van de bijzondere voorwaarden en de uitvoering van werkstraffen
- Reïntegreert daders en verdachten aan de hand van op effectiviteit getoetste programma's gericht op gedragsbeïnvloeding

GGZ

- Richt zich op het voorkomen van psychische aandoeningen. Laat mensen met een chronische psychische aandoening zo goed mogelijk deelnemen in de maatschappij
- Biedt (verplichte) hulp aan mensen die ernstig verward en/of verslaafd zijn
- Levert verantwoorde zorg conform wetgeving (bijvoorbeeld Kwaliteitswet zorginstellingen, Wet bescherming persoonsgegevens, et cetera)

DIENT JUSTITIËLE INRICHTINGEN (DJI)

- Het realiseren van sluitende aanpak nazorg aan (ex-)gedetineerden
- Samen met gemeenten ervoor zorgen dat uit het detentie- en re-integratieplan voortvloeiende noodzakelijke activiteiten worden uitgevoerd

Dienst Justitiële Inrichtingen neemt deel aan overleg in Veiligheidshuizen om tot een integrale aanpak te komen van een criminele of ernstig overlastgevende ingeslotene waarachter een complexe problematiek schuilgaat.

GEHANDICAPTENZORG

- Ondersteuning, begeleiding en behandeling van mensen met een verstandelijke, lichamelijke en/of zintuiglijke beperking. Gehandicaptenzorg richt zich erop dat cliënten zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren.
- Levert verantwoorde zorg conform wetgeving (bijvoorbeeld Kwaliteitswet zorginstellingen, Wet bescherming persoonsgegevens, et cetera)

ARTIKEL

Gegevensdeling en privacy: Waar staan we en waar gaan we naartoe?

Wat mag wel en wat mag niet bij het delen van informatie over personen? De verschillende partners binnen het Veiligheidshuis houden hierover nogal eens hun eigen opvattingen erop na. Lastig, want ketenoverstijgend samenwerken vormt de kern van het Veiligheidshuis. Reden voor het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen om meer eenduidigheid rondom gegevensdeling te creëren.

Voor een efficiënte samenwerking in het Veiligheidshuis is het essentieel dat de verschillende partners op dezelfde manier met gegevensdeling omgaan. De afgelopen periode heeft het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen daarom geïnventariseerd wat hierin de knelpunten zijn. De eerste stap hiertoe was de 'Leertuin Zorg en Veiligheid'. In dit project onderzoeken ketenpartners van het Veiligheidshuis gezamenlijk hoe informatie over personen gedeeld zou moeten worden. Daarnaast is er onder leiding van André Rouvoet een expertmeeting georganiseerd, en heeft de Universiteit Leiden een impactanalyse uitgevoerd naar GCOS¹. Ook de pilots triage leveren bouwstenen op voor het verbeteren van gegevensdeling binnen veiligheidshuizen.

Vanuit het programma is tegelijkertijd de verbinding binnen en buiten het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) gezocht. Het belang van eenduidigheid hierover tussen domeinen wordt alleen maar groter met de komende decentralisaties. De knelpunten en oplossingen die de Veiligheidshuizen hierbij ervaren kunnen dan ook gezien worden als een 'proeftuin' voor alle samenwerkingsverbanden die (vaak onder regie van gemeenten) willen werken aan 'één gezin, één plan, één aanpak'.

De opbrengsten van de experttraadpleging, de Leertuin, de pilots triage én de samenwerking met andere departementen resulteren in vier sporen ten aanzien van gegevensdeling binnen Veiligheidshuizen en andere domein

overstijgende samenwerkingsverbanden:

1. Het goed inrichten van de processen binnen samenwerkingsverbanden en het goed organiseren van triage voor en tijdens casusbesprekingen in samenwerkingsverbanden;
2. Het opleiden en scholen van professionals én management binnen samenwerkingsverbanden met betrekking tot privacywet- en regelgeving;
3. Het privacy-proof maken van ondersteunende systemen;
4. Het onderzoeken van een juridische oplossing op korte en langere termijn door het inrichten van een interdepartementale werkgroep.

Sporen 1 en 2 worden vertaald naar enkele concrete instrumenten gericht op het versterken van gegevensdeling en privacy in Veiligheidshuizen, zoals een concept-convenant voor gegevensdeling bij complexe casuïstiek. Het ministerie van VenJ biedt hierbij nog een periode gerichte ondersteuning. Naar aanleiding van de impactanalyse

André Rouvoet tijdens de expertmeeting

naar GCOS van de Universiteit Leiden wordt spoor 3 verder uitgezet. Er is hiervoor een apart traject ingezet onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VenJ.

Tot slot is in het kader van het vierde spoor een interdepartementale werkgroep opgezet. Deze bestaat uit leden van verschillende ministeries² aangevuld met leden van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De

coördinatie van deze werkgroep ligt bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Programma decentralisaties.

Dat er brede consensus onder juridische experts en beleidsmedewerkers is over de knelpunten en oplossingen rondom gegevensdeling is een grote stap vooruit, ook al betekent dit niet dat alle obstakels op dit moment al weggenomen zijn.

² Ministeries van VWS, VenJ, SZW, BZK

ANDRÉ ROUVOET

"Hoewel mijn verwachtingen vooraf nogal getemperd werden, heb ik de expertessie als een buitengewoon constructieve bijeenkomst ervaren. De deelnemers waren zich zeer bewust van de maatschappelijke opgaven in het sociale domein én van de urgentie om meer en beter samen te werken en gegevens te delen. Belangrijke knelpunten zijn: de verschillende opvattingen en regels betreffende privacy; de perceptie van de ruimte die er is om gegevens te delen; de onzekerheid over de consequenties van informatiedeling; het (veronderstelde) conflict met het beroepsgeheim. De uitdaging is nu om een zorgvuldige informatie-uitwisseling binnen het Veiligheidshuis te regelen, met een goede toets op nationaal niveau op doelbinding, proportionaliteit en subsidiariteit. Voor mij zijn de kernwoorden hierbij: vertrouwen, professionaliteit en samenwerking."

LEERTUIN ZORG EN VEILIGHEID

In maart 2013 is de Leertuin Zorg en Veiligheid gestart in Tilburg. In de Leertuin wordt een nieuwe praktijk ontwikkeld om informatie over personen beter te kunnen delen. Peter Gunst en John Wauben³ vertellen er meer over.

Welke concrete knelpunten in de uitvoering zagen jullie bij gegevensdeling binnen het Veiligheidshuis?

"Medewerkers in het Veiligheidshuis kregen vanuit hun moederorganisatie vaak een strakke privacybeperking in informatiedeling opgelegd, maar tegelijkertijd was het voor de voortgang van een casusoverleg wel nodig om bepaalde informatie te delen. Ook waren er partners die juist te veel informatie deelden omdat ze dachten dat onder de vlag van het Veiligheidshuis alles was toegestaan."

³ Peter Gunst is operationeel projectleider van de leertuin. John Wauben is projectleider en manager Veiligheidshuis Midden-Brabant.

Waarom is gekozen voor een Leertuin?

"Het uitwisselen van informatie is corebusiness van een Veiligheidshuis. Alleen zo kunnen we samen met de partners de maatschappelijke doelen bereiken. Soms wordt privacy gereduceerd tot het hebben van een protocol, maar dat wilden we niet. Met de Leertuin creëren we ruimte om samen met onze partners van gedachten te wisselen over privacy. Van daaruit hebben we gezamenlijk een generiek juridisch kader ontwikkeld over gegevensdeling."

Hoe zijn jullie aan de slag gegaan in de leertuin?

"Na gesprekken met verschillende partners is er een juridische grondslag opgesteld voor informatiedeling. Vervolgens zijn we een traject gestart om professionals en leidinggevenden hiermee vertrouwd te maken. Zo werden er een hoorcollege en training georganiseerd."

Wat waren de resultaten voor de betrokken regio's?

"Het effect op de casusoverleggen is positief.

Er is vastgesteld met welke doel een casus wordt geagendeerd en hoe de verantwoordelijkheden van de deelnemers zijn geregeld. Doelstellingen legitimeren immers de uitwisseling van informatie. En het mes snijdt aan twee kanten: duidelijke doelen dragen ook bij aan een effectievere werkwijze."

Het programma doorontwikkeling Veiligheidshuizen wil de opbrengsten van de Leertuin delen met andere Veiligheidshuizen en andere regio's. Wat zijn die opbrengsten?

"We leveren een grondslag op die door het hele land gebruikt kan worden. Bij de toepassing ervan hoort een intensief leerproces, ook dat brengen we in beeld. Daarnaast zijn we bezig de praktische ervaringen van de Leertuin te bundelen. Er komt een stappenplan waarin staat hoe andere regio's dit leerproces kunnen oppakken. De Leertuin wordt binnenkort afgerond en is uitgevoerd in de regio's Midden-Brabant en Groningen."

VEILIGHEIDSHUIS DE MARKIEZATEN

"Voorwaarde is dat je elkaar vertrouwt, informatie deelt, en onbekende paden durft te bewandelen"

Met stevige bestuurlijke steun vernieuwend samenwerken. In West-Brabant blijkt dat de sleutel tot succes. Hun wens voor de toekomst? De ruimte krijgen om een veiligheidsbeleid te blijven voeren dat past bij de regio.

Op de deuren op de begane grond van het Veiligheidshuis in Bergen op Zoom prijken namen als Van Diemenplein, Withagenweg, Veraarttracé en vele anderen. "Het zijn de bestuurders van het eerste uur, de *founding fathers* van dit Veiligheidshuis", zegt manager Berry Dückers. "Vanaf het begin hebben zij de samenwerking gezocht omdat ze inzagen dat de scheiding tussen straf en zorg verkokering in de hand werkt en in feite contraproductief is."

Kees Jongmans, wethouder te Roosendaal en voorzitter van de stuurgroep Veiligheidshuis De Markiezaten waarin zeven gemeenten participeren, knikt instemmend. "Van meet af aan was de bestuurlijke betrokkenheid groot. Burgemeesters en wethouders hebben zich hier echt met het Veiligheidshuis verbonden. En dat commitment blijkt medebepalend voor de resultaten. Meteen in het eerste jaar zakte het aantal veelplegers, overeenkomstig de doelstelling van de regering, met een kwart, het aantal hardkernjongeren met de helft."

Stijn Verstraten, hoofd maatschappelijk ontwikkeling bij de gemeente Bergen op Zoom, vult aan: "De tijd is rijp voor een andere manier van denken en vooral doen. Er is nu het inzicht dat

je overlast en criminaliteit niet meer vanuit één discipline kunt bestrijden maar in gezamenlijkheid." Dückers noemt het voorbeeld van een club randgroepjongeren die het plein voor een grootwinkelbedrijf terroriseerden. "Ze intimideerden omstanders, vielen flatbewoners lastig, en zorgden ervoor dat klanten de winkel niet meer in durfden. Daar hebben we een eind aan kunnen maken door gezamenlijk op te trekken: justitie, Halt, gemeente, wijkmanagers en nog wat instellingen. We hebben de groep 'gescand' en op de meelopers een jongerenwerker gezet. De aanvoerder kreeg een taakstraf....in diezelfde supermarkt! Hij heeft er nu een vaste baan. Sindsdien is het rustig in die wijk."

"Voorwaarde voor deze aanpak is dat je vertrouwen in elkaar hebt, informatie wilt delen, en nieuwe paden durft te bewandelen", zegt Jongmans, "ook op bestuurlijk niveau. In Bergen op Zoom en Roosendaal waren ze daarvan al vanaf het begin overtuigd, maar nu is dat besef er ook in de kleinere gemeenten. Nu maken ze daar ook structureel geld voor vrij omdat ze zien dat integraal werken loont. We moeten dat bewustzijn levend houden en daarin blijven investeren."

Dückers beaamt dat. "Dat doen we ook, we blijven ontwikkelen. Zoals de groepsbehandeling bij huiselijk geweld, waarover we samen met de GGZ-WnB een boek hebben uitgebracht. En we zijn sterk geworteld in stad en regio." Jongmans: "Die verbondenheid met de streek blijkt ook uit het grote aantal organisaties dat zich bij ons aansluit. In totaal zijn het er 28. We gaan nu de organisatiestructuur daarop aanpassen omdat het praktisch onmogelijk wordt met zoveel vertegenwoordigers effectief te overleggen. We willen voorkomen dat het een Poolse landdag wordt."

Ook Verstraten ziet dat gevaar: "Je moet oppassen dat niet iedereen aanschuift. OM, politie en gemeenten zijn per slot van rekening de eigenaren van het Veiligheidshuis. Ook in de uitvoering valt nog veel te winnen. Niet iedereen die bij een klant betrokken is, moet daar ook in het verdere proces bij betrokken *blijven*." Dückers: "Je moet bij elke casus kijken welke componenten van zorg en welzijn al voorhanden zijn en wat echt nodig is: triage. Uiteindelijk is dat effectiever en goedkoper. Een *multi-problem* gezin kost nu per jaar 400.000 euro zonder dat succes gegarandeerd is. Dat moet anders en dat kan ook anders. Centraal aansturen, strakke regie erop, voorkomen dat we naast elkaar werken en zo zelf onderdeel van het probleem worden."

Jongmans: "Voorwaarde daarbij is dat je elkaar vertrouwt. En dat vertrouwen is hier in de afgelopen jaren 'werkendeweg' gegroeid. In 2006 waren het hier

nog gescheiden werelden in: aan de ene kant politie en justitie en aan de andere kant zorg en welzijn. De geitenwollen sokken tegenover de platte pet. In de afgelopen zeven jaar zijn die elkaar genaderd. Er is erkenning en waardering voor elkaars expertise en inzet. Wat soms nog moeilijk is, is het privacy-aspect. Welke informatie kunnen en mogen we met elkaar delen, welke niet?"

In het delen zit voor Verstraten de meerwaarde van het Veiligheidshuis. "Er zitten hier zo'n zestig mensen bij elkaar die direct inzetbaar en aanspreekbaar zijn. Door kennis te delen kan je collega niet alleen effectiever maar ook slimmer werken. Zo weten wij als gemeente alles over bouwvergunningen en uitkeringen, informatie die bijvoorbeeld de Belastingdienst uitstekend kan gebruiken. Het is niet de bedoeling elkaars werk over te nemen maar gemakkelijker te maken." Dückers: "De vraag die een organisatie die in het Veiligheidshuis wil participeren, zich moet stellen is: wat kom ik brengen en niet: wat kom ik halen. Als je iets brengt, ben je gerechtigd iets te halen. Die wederkerigheid, dat is de kern."

Wat de toekomst betreft, hoopt het Veiligheidshuis de ruimte te houden om hun eigen aanpak te continueren. Dückers: De 'couleur locale' is daarbij belangrijk. Randstedelijke problematiek moet niet maatgevend zijn voor alle regio's. Een definitie van Top X-jongeren die voor Amsterdam zinnig is, is dat niet automatisch voor deze regio. Als je

Stijn Verstraten en Berry Dückers

landelijke normen hier gaat opleggen, haken gemeenten af. We richten ons op de overlast hier en we willen de vrijheid het op eigen manier aan te pakken." Als voorbeeld noemt Verstraten de sluiting van de coffeeshops in Bergen op Zoom en Roosendaal. "Landelijk gezien is dat een bijzondere situatie: het einde van het gedoogbeleid. Zoiets kan dus als burgemeesters en wethouders stáán voor hun keuzes en je als partners met elkaar goede afspraken kunt maken." Jongmans herhaalt het nog eens: "De werkwijze van dit Veiligheidshuis staat of valt met onderling vertrouwen. Vertrouwen verdient je uiteindelijk door resultaten. En die hebben we de afgelopen jaren laten zien."

INTERVIEW

"We moeten Veiligheidshuizen koesteren"

Criminoloog Prof. dr. Cyrille Fijnaut stond aan de wieg van het Veiligheidshuis. Mede naar zijn idee ontstond in Tilburg het allereerste Veiligheidshuis van Nederland.

Kunt u vertellen waar het idee voor een Veiligheidshuis vandaan kwam?

"Het Veiligheidshuis is een Tilburgse vinding. In Tilburg waren nogal wat jongeren die tegen allerlei problemen aanliepen. Er speelden moeilijkheden op school, ze stonden onder behandeling bij maatschappelijk werk, en vaak waren ze ook al bekend bij politie en justitie. Alle afzonderlijke instanties boden hulp aan deze jongeren maar het eindresultaat was vaak bar en boos. Er was behoefte aan een meer geïntegreerde aanpak, en zo ontstond het Veiligheidshuis. Als plek waar alle partijen bij elkaar komen om zich gemeenschappelijk over een zaak te buigen met alle kennis van zaken die er is. Om zo met elkaar afspraken te maken en elkaar te kunnen aanspreken op de uitvoering van de gemaakte afspraken. Deze manier van werken beantwoordde kennelijk aan een behoefte. De grotere gemeenten hadden allemaal met dezelfde problematiek te kampen en richtten in navolging van Tilburg een eigen Veiligheidshuis op."

Inmiddels zijn er in heel Nederland Veiligheidshuizen. Hoe vindt u dat er aan uw idee invulling is gegeven?

"De focus van Veiligheidshuizen ligt nu bij de complexe gevallen. Er zijn vaak én problemen op school, en in het gezin,

én op het werk. Al die problemen moeten bij elkaar gebracht worden om vervolgens meerdere maatregelen te nemen. Maar mijn idee destijds was dat je ook moet voorkomen dat 'gevallen' complex worden door tijdig in te grijpen. Vooral bij jonge mensen in de leeftijd van twaalf tot veertien jaar die nu nog niet een complex 'geval' zijn, maar die dat wel dreigen te worden. Juist bij hen moeten samenwerkende partners proberen te voorkomen dat een probleem complexer en moeilijker te hanteren wordt. Bij jongeren is het heel belangrijk om tijdig in te grijpen met een gecombineerde aanpak van onder meer de Raad voor de Kinderbescherming, de reclassering en maatschappelijk werk. Als jongeren eenmaal negentien jaar zijn en hun zaak al complex is dan hebben we niet veel kunstgrepen meer in huis om die situatie echt te verbeteren. Daarom moeten we oppassen dat we de lange-termijn-functie van het Veiligheidshuis niet uithollen met het argument dat het Veiligheidshuis alleen voor de complexe gevallen is.

Ik zie daarbij ook wel wat problemen met de invoering van de ZSM-aanpak. ZSM is meer gericht op de interne efficiency bij het Openbaar Ministerie (OM) en op de snelle gang van zaken procedureel gezien, maar eigenlijk is

dat maar één kant van de zaak. Soms is een probleem in eerste instantie nog niet zo groot maar het kan wel een symptoom zijn van een onderliggend groter probleem. Het zou zonde zijn problemen heel snel via de lopende band van ZSM door te schuiven terwijl misschien met wat meer overleg duidelijk was geworden dat er een probleem sluimert dat over een paar jaar alsnog moet worden aangepakt."

Hoe zou volgens u de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen moeten worden vormgegeven?

"Het zou goed zijn als casussen die in aanmerking komen voor ZSM eerst worden voorgelegd aan een kerngroep van leden van het Veiligheidshuis. Met de kennis en expertise van meerdere partners kan dan eerst worden bekeken of er mogelijk niet meer aan de hand is voordat het al weggehamerd wordt via de ZSM-aanpak. Het is heel belangrijk om de gezamenlijke aanpak van het Veiligheidshuis te behouden. ZSM kan een situatie creëren die we juist hadden willen tegengaan met de oprichting van het Veiligheidshuis. Ik ben daarom ook heel blij met de pilots' naar de aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen. Het is te hopen dat daarin ook naar voren komt dat een goede aansluiting tussen ZSM en Veiligheidshuizen van groot belang is."

Naar welke punten zou nog meer gekeken moeten worden om de werkwijze van Veiligheidshuizen te optimaliseren?

"Het is heel belangrijk dat er voldoende voorzieningen zijn om datgene wat in Veiligheidshuizen wordt afgesproken ook daadwerkelijk mogelijk te maken. Je kunt wel een prima Veiligheidshuis hebben en daarin goed overleg plegen, maar als er geen double-troublekliniek is, of je kunt geen verslavingszorg bieden, of je hebt geen mogelijkheden om mensen ergens tijdelijk te huisvesten, dan moet je oppassen dat je het bij het Veiligheidshuis niet over gebakken lucht hebt. Functionaliteit wordt in hoge mate bepaald door de kwantiteit en kwaliteit van de voorzieningen waarop een Veiligheidshuis beroep kan doen."

Een andere belangrijke voorwaarde is dat de deelnemende instellingen bereid zijn hun vertegenwoordigers het mandaat te geven datgene te doen dat in het Veiligheidshuis nodig wordt geacht. Ze moeten zelfstandig kunnen beslissen over het ondernemen en afronden van hun activiteiten. De deelnemende instanties in het Veiligheidshuis moeten trouwens wel gekwalificeerde mensen inzetten. Zo moet een politieambtenaar weten wat hij of zij met andere partners kan bereiken en wat de werkwijze van deze andere partners is. Dit geldt zeker voor de politie, aangezien daar op bestuurlijk niveau nogal wat veranderingen hebben plaatsgevonden. Er zijn ervaren en goed opgeleide politiemensen nodig die hun rol in Veiligheidshuizen goed kunnen uitoefenen."

Prof. dr. Cyrille Fijnaut

Wat is de belangrijkste stap die nu gezet moet worden?

"De eerste opdracht is Veiligheidshuizen handhaven en het verbeteren van het bestaande stelsel. Daar moet de energie op gericht zijn. Er moet gekeken worden naar de verschillende punten die ik heb genoemd. We mogen in onze handen wrijven dat we over zo'n groot netwerk van Veiligheidshuizen beschikken in Nederland. Het is ook een initiatief dat op Europees niveau de nodige bewondering afdwingt. Wat in de afgelopen tien jaar is opgebouwd, moeten we nu koesteren en laten functioneren."

¹ Zie voor meer informatie over deze pilots het artikel op pagina 3.

Rendement van de samenwerking binnen Veiligheidshuizen

Hoe kunnen Veiligheidshuizen hun opbrengsten beter inzichtelijk maken? Het Verwey-Jonker Instituut deed onderzoek naar deze vraag en ontwikkelde een instrumentarium waarmee Veiligheidshuizen de effecten van hun samenwerking in beeld kunnen brengen. Inge Bakker, senior onderzoeker bij het Verwey-Jonker Instituut, vertelt er meer over.

Waarom is er een ontwikkeltraject Rendementsanalyse Veiligheidshuizen van start gegaan?

"Voor de continuïteit en professionalisering van Veiligheidshuizen is het van belang de resultaten en effecten van investeringen structureel zichtbaarder te maken. Daardoor kunnen ook de inspanningen van Veiligheidshuizen verder worden verbeterd. Het Verwey-Jonker Instituut heeft in opdracht van het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen een instrumentarium ontwikkeld waarmee Veiligheidshuizen het rendement van de samenwerking beter inzichtelijk kunnen maken. Zo kunnen ze meer grip krijgen op hun opbrengsten. Daarnaast krijgen ze handvatten om hun registratie en monitoring te versterken".

Waar is het ontwikkeltraject uitgevoerd?

"Het traject is uitgevoerd in vier Veiligheidshuizen: Rotterdam-Rijnmond, Den Haag, Fryslân en Hengelo. Hier hebben we het instrumentarium ontwikkeld, getoetst en toegepast. We hebben ons daarbij gericht op de casusoverleggen binnen de aanpak van jeugdigen en de aanpak van volwassen veelplegers."

Het ontwikkeltraject heeft veel langer geduurd dan gepland, wat is daarvan de reden?

"Voor het traject was het van belang om de gegevens van de cliënten van Veiligheidshuizen te koppelen aan landelijke politiegegevens. Hiervoor was toestemming van het Parket-Generaal nodig. Vervolgens moesten de gegevens voor ons ontsloten worden. Door externe omstandigheden is dit een erg langdurig proces geworden. We vonden het belangrijk om de resultaten ten slotte weer regionaal te laten

duiden. Veiligheidshuizen kennen immers zelf hun cliënten het best en weten wat er lokaal speelt. Ook dit kostte de nodige tijd. Het rapport is inmiddels af en de instrumenten zijn nu via de Toolbox Veiligheidshuizen beschikbaar."

Wat vond je van het ontwikkeltraject?

"Het was een zeer interessant traject, vooral omdat Veiligheidshuizen hier zelf echt iets aan hebben. De registratie van Veiligheidshuizen is nog niet overal optimaal voor het verkrijgen van monitorinformatie. Het was een flinke uitdaging om toch een eenduidig instrumentarium te ontwikkelen dat overal is te gebruiken. Hier hebben we samen met Veiligheidshuizen met veel plezier aan gewerkt."

Welke instrumenten zijn ontwikkeld en wie kan deze gebruiken?

"We hebben een basisinstrumentarium ontwikkeld waarin een aantal relevante resultaatindicatoren voor samenwerking van de diverse organisaties binnen Veiligheidshuizen is samengebracht. Het effect van die samenwerking wordt gemeten aan de hand van de specifieke recidive van cliënten voor wie in de casusoverleggen binnen Veiligheidshuizen een integraal plan van aanpak is opgesteld. We hebben politiegegevens uit de Basisvoorziening Handhaving (BVH) en het Herkenningsdiensstelsel (HKS) gebruikt. Het voordeel hiervan is dat in deze systemen, naast alle incidenten uit de officiële recidivemonitor, ook andere incidenten worden vastgelegd die voor Veiligheidshuizen heel relevant zijn, zoals overlast. Aan de hand van BVH-gegevens kunnen daarbij zelfs al uitspraken worden gedaan over

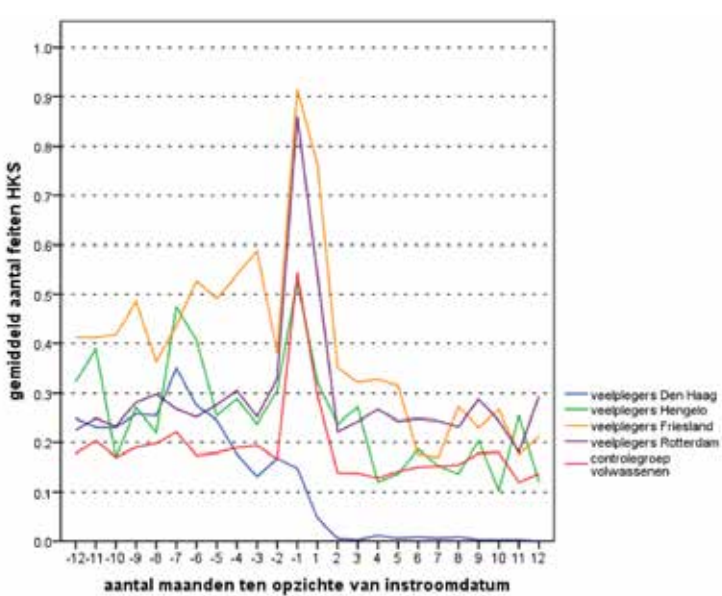
cliënten die twee maanden eerder zijn binnengekomen. Het gaat dus om vormen van recidive die in een veel korter tijdsbestek te meten zijn en die bredere informatie over de delictgeschiedenis bevatten.

Veiligheidshuizen kunnen het instrumentarium gebruiken of laten gebruiken om de effecten van de samenwerking met ketenpartners in beeld te brengen. Door de gekozen opzet is het instrumentarium goed op maat te maken voor andere doelgroepen of aanpakken binnen de Veiligheidshuizen. Ook kunnen de opbrengsten van Veiligheidshuizen met elkaar worden vergeleken.

Daarnaast hebben we een Stappenmeter ontwikkeld om zicht te krijgen op de mate van doelbereik van de samenwerking in het casusoverleg. Dit is een instrument voor zelfrapportage. Het kan bijvoorbeeld gebruikt worden door de voorzitter van een casusoverleg om zelf de vinger aan de pols te houden en de samenwerking te evalueren. De instrumenten zijn voor alle Veiligheidshuizen toegankelijk via de website van het programma. Een hyperlink naar de producten is in het rapport opgenomen."

Welke conclusies heeft het onderzoek opgeleverd?

"De eerste resultaten van het ontwikkelde instrumentarium zijn positief. De samenwerking die binnen Veiligheidshuizen tot stand komt, maakt dat jeugdigen en veelplegers minder recidiveren. De afname in recidive van cliënten nadat ze zijn ingestroomd in een casusoverleg is groter dan bij de controlegroep, die niet is besproken in een Veiligheidshuis. De cliënten komen, hun situatie voor de instroom in acht nemend, relatief minder in aanraking met de politie dan de mensen uit de controlegroep. Ook voor gepleegde feiten op basis van het HKS geldt dat de afname van recidive bij cliënten van Veiligheidshuizen na

instroom significant groter is dan bij de controlegroep. Dit is des te opmerkelijker omdat de mensen in de controlegroep gemiddeld een minder complexe problematiek hebben.

Opvallend is dat het directe effect van het Veiligheidshuis de eerste maand na instroom groter is naarmate de cliënt jonger is. Investeren in jongvolwassenen lijkt een direct effect te hebben, zeker omdat deze groep ook de meeste kans op terugval heeft. De eerste resultaten bevestigen vooralsnog niet dat de opbrengsten van de samenwerking in de vorm van afname in recidive toenemen naarmate een Veiligheidshuis of casusoverleg langer bestaat."

Wordt er op landelijk niveau nog aandacht geschonken aan de bevindingen van het ontwikkeltraject?

"We gaan nog ruim aandacht besteden aan overdracht naar Veiligheidshuizen die niet direct bij het traject betrokken waren. Er zal bijvoorbeeld een bijeenkomst van het Kwaliteitsplatform¹ worden georganiseerd over het rendementsinstrumentarium en de toepassing ervan."

¹ Het overleg van managers Veiligheidshuizen.

BELANGRIJKSTE CONCLUSIES VERWEY-JONKER INSTITUUT

In het kort

Het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut richt zich op de opbrengsten van Veiligheidshuizen. De belangrijkste conclusies:

- Jeugdigen en veelplegers die zijn behandeld in een Veiligheidshuis recidiveren minder en komen minder in aanraking met de politie;
- Het directe effect van de gecombineerde aanpak vanuit het Veiligheidshuis is groter als de cliënt jonger is.

Er is een instrumentarium ontwikkeld waarmee Veiligheidshuizen zelf hun effectiviteit kunnen meten. Ook is er een Stappenmeter beschikbaar om meer zicht te krijgen op de samenwerking binnen het casusoverleg. Dit is een instrument voor zelfrapportage. Het kan bijvoorbeeld gebruikt worden door de voorzitter van een casusoverleg om de samenwerking te evalueren.

TOOLBOX VEILIGHEIDSHUIZEN

Voor meer informatie over de onderwerpen die in de Veiligheidshuizenkrant worden behandeld, kunt u terecht op www.veiligheidshuizen.nl.

Specifieke tools die in de afgelopen periode zijn ontwikkeld, artikelen, publicaties en onderzoeken die zijn verschenen, zijn gebundeld te vinden op www.veiligheidshuizen.nl/toolbox.

Doel van deze toolbox is om achtergrondinformatie te verschaffen en concrete handvatten te bieden voor iedereen die betrokken is bij de doorontwikkeling van Veiligheidshuizen.

Triage: zorgvuldige selectie aan de poort

Zes vragen over triage

De meerwaarde van het Veiligheidshuis is duidelijk: door samenwerking met meerdere partners kunnen multiproblem-casussen effectiever worden aangepakt. Maar hoe bepaal je wat een complexe multiproblem-casus is? En hoe zorg je ervoor dat die bij het Veiligheidshuis terecht komt? Een goede selectie aan de poort, oftewel triage, is hierbij van groot belang. Berend Buys Ballot en Carijn Tulp houden zich vanuit het programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen bezig met het professionaliseren van triage voor het Veiligheidshuis.

Wat is triage precies, en waarom is het zo belangrijk?

"Nederland kent een enorme diversiteit aan professionals en instanties die samen zorgen voor de opvang van burgers die 'uit de bocht vliegen'. Het is niet altijd duidelijk welke instantie voor welk probleem de beste kennis en kunde in huis heeft. Of wanneer samenwerking tussen verschillende partijen, zoals dat gebeurt in een Veiligheidshuis, gewenst is. Triage is het proces van vinden, beoordelen en routeren van casussen binnen dit complexe veld van professionals en instanties. Triage gebeurt bij voorkeur zo vroeg mogelijk en op basis van de op dat moment beschikbare informatie.

Het inhoudelijk overleg tussen professionals om te komen tot een plan van aanpak en het verdelen van taken en verantwoordelijkheden vindt pas daarna plaats. Bij zorgvuldige triage komt een casus direct op de juiste plek terecht. Het gezamenlijk opstellen en uitvoeren van een passende aanpak verloopt hierdoor zo efficiënt mogelijk."

Wat is de toegevoegde waarde van triage voor Veiligheidshuizen?

"Triage is van groot belang voor het gericht en effectief inzetten van het Veiligheidshuis. In het landelijk kader Veiligheidshuizen is de focus op complexe, multiproblem-casussen

benadrukt. Het selecteren van juist die complexe, multiproblem-casussen gebeurt aan de poort van het Veiligheidshuis door middel van triage. Een tweede toegevoegde waarde wordt gecreëerd door tijdens de triage het doel van het inhoudelijk casusoverleg en de samenstelling van de betrokkenen vast te stellen. Zonder duidelijk doel is het delen van privacygevoelige informatie tijdens het inhoudelijk overleg door professionals uit verschillende domeinen namelijk niet gelegitimeerd. Op basis van het overeengekomen doel en de aangewezen verantwoordelijkheden kan gelegitimeerd informatie over de casus tussen betrokken partijen worden gedeeld. De legitimering is gelegen in het expliciet overeengekomen doel omdat er dan sprake is van doelbinding."

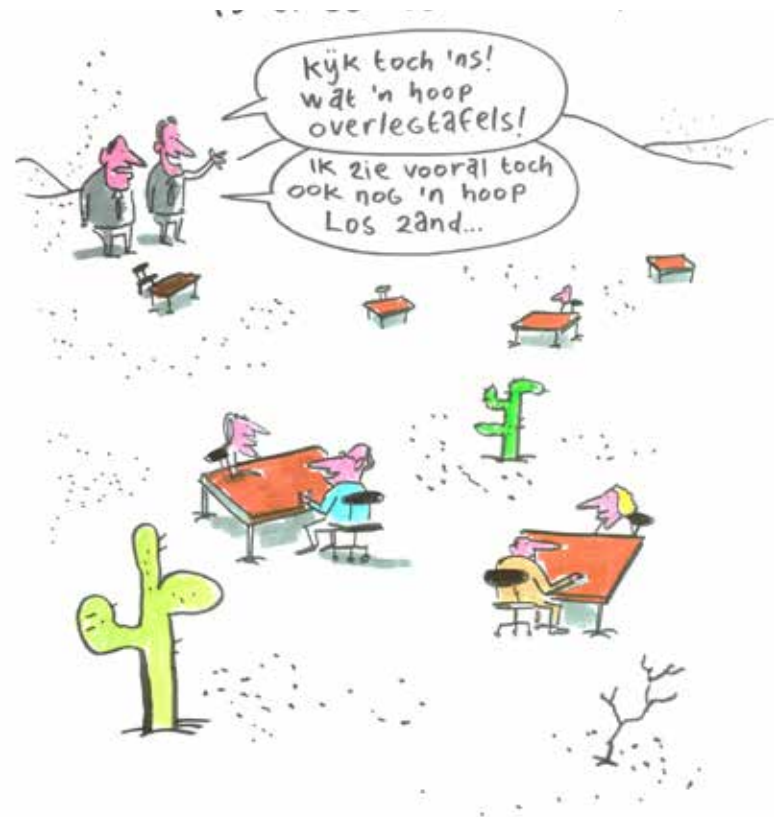
Maken Veiligheidshuizen goed gebruik van triage, of zou dit kunnen worden verbeterd?

"Uit de verkenning naar triage, in het najaar van 2012, bleek dat het triageproces voor en door Veiligheidshuizen effectiever georganiseerd kon worden. Hieruit zijn drie verbeterdoelen voortgekomen:

1. Gemeenten ondersteunen in het sturing geven aan het samenhangend veld van overlegtafels;
 2. Het ontwikkelen van een triage-instrument dat professionals ondersteunt bij het nemen van een triagebesluit;
 3. Triage scheiden van de (inhoudelijke) casusbespreking zodat Veiligheidshuizen efficiënter en effectiever kunnen werken.
- Naar aanleiding van deze verbeterdoelen zijn er drie pilots gestart."

Kunnen jullie wat meer vertellen over die pilots?

"In een pilot in Oost-Brabant is de gemeentelijke regie versterkt door een visie te ontwikkelen op het samenhangend veld van overlegtafels rondom het Veiligheidshuis. Door gesprekken met betrokkenen van verschillende organisaties uit het veld heeft men inzicht gekregen in de bestaande overlegtafels. Op basis hiervan is voor heel Oost-Brabant een gezamenlijke visie geformuleerd die richting geeft aan de positie van het Veiligheidshuis en de samenhang met omringende overlegtafels en organisaties. In een pilot in Fryslân is een checklist ontwikkeld die professionals kan ondersteunen bij het maken van de afweging of een casus geschikt is voor het Veiligheidshuis. Aan de basis van dit instrument staan de criteria zoals deze

in het landelijk kader Veiligheidshuizen zijn omschreven. Deze zijn vervolgens vertaald naar praktisch toepasbare afwegingen voor het vinden, beoordelen en routeren van casussen.

Tot slot is er een pilot uitgevoerd die de inrichting van de ideale triage tafel heeft onderzocht. Daarin is eerst de huidige werkwijze van de Veiligheidshuizen verkend, en op basis daarvan is de wenselijke situatie beschreven waarbij selectief, structureel en doelgericht wordt beoordeeld en gerouteerd. Vervolgens is, in overleg met de praktijk, een werkwijze opgesteld en is een handreiking voor implementatie van deze werkwijze beschreven."

Wat zijn de belangrijkste conclusies naar aanleiding van de pilots?

"De drie pilots laten zien dat triage belangrijk is op verschillende niveaus. Allereerst moet de functie van het Veiligheidshuis duidelijk zijn. Een gemeente moet een visie hebben op het Veiligheidshuis en op hoe ze de verbinding kan leggen tussen de decentrale (vaak wijkgerichte) werkwijze in de zorg en sociale keten en de meer centraal georganiseerde strafketen. Vervolgens is het belangrijk dat professionals in het veld weten wat de toegevoegde waarde van een Veiligheidshuis is en waar een Veiligheidshuis voor benaderd kan worden. Zo blijkt

bijvoorbeeld de adviesfunctie van het Veiligheidshuis bij veel professionals onbekend te zijn. In het Veiligheidshuis blijkt het lastig om te kiezen voor complexe casuïstiek. Door inhoudelijke criteria op te stellen en een werkproces in te richten kan het Veiligheidshuis veel selectiever werken. Zo kan het beter gebruikmaken van de beperkte tijd en de middelen. Een secuur triageproces in het Veiligheidshuis draagt ook bij aan de doelbinding (met welk doel een casus inhoudelijk wordt besproken en met wie). Doelbinding is een voorwaarde voor goede privacy afspraken in de keten."

Hoe kunnen andere Veiligheidshuizen de resultaten van de pilots gebruiken?

"In de toolbox zijn de resultaten van alle drie de pilots terug te vinden. Elk resultaat is voorzien van een stappenplan waarmee Veiligheidshuizen en/of gemeenten zelf aan de slag kunnen. In het najaar biedt het ministerie van Veiligheid en Justitie ondersteuning bij het verder verbeteren van triage voor en door Veiligheidshuizen. Op de regio-bijeenkomsten in september worden de resultaten van de pilots gepresenteerd en gaan we met de deelnemers in gesprek over de kansen en mogelijkheden voor implementatie."

"Veiligheidshuis spant een vangnet om mij heen"

"Natuurlijk heb ik het nog wel eens moeilijk. En ik zou ook uiteindelijk wel eens uit die uitkeringssituatie en de schuldhulpverlening willen komen; een echte baan willen hebben, met een normaal inkomen. Maar ik weet één ding zeker: ik wil nooit meer terug naar dat leventje van drugs en criminaliteit. Daar ben ik **klaar** mee. Ik ben echt helemaal genezen. En daar heeft het Veiligheidshuis me geweldig bij geholpen."

Wiltjan Iedema klinkt vastberaden. Hij weet wat hij wil met zijn leven en vooral ook wat hij absoluut niet meer wil: het marginale bestaan als verslaafde veelpleger, dat hem in totaal 17 jaar van zijn leven – een optelsom van doorgaans korte plukjes - achter de tralies deed belanden. Met hulp van de volhardende aanpak van het Veiligheidshuis West Veluwe Vallei in Ede, slaagde Wiltjan er in de vicieuze cirkel van drugsgebruik, verwervingscriminaliteit, tegen de lamp lopen en detentie eindelijk te doorbreken. Trots: "Ik ben nu al vier jaar clean."

Zijn trieste relaas lijkt rechtstreeks afkomstig uit het Handboek voor een Ongelukkige Jeugd. Gescheiden ouders, zijn vader vergreep zich aan zijn zusje en zelf werd Wiltjan ook slachtoffer van seksueel misbruik. "Niet binnen de familie, maar door een oudere buurjongen, verderop in de straat. Mijn moeder was op zich heel open en progressief; je kon met haar over van alles praten, maar dit onderwerp was zó pijnlijk en vernederend... Ik kon het gewoon niet."

In plaats daarvan 'vluchtte' Wiltjan in de drugs. "Om die misbruikellende te kunnen vergeten, had ik een stop, een block nodig. Vanaf mijn 13e, 14e jaar was ik aan de drugs: blowen, maar ook al vrijwel meteen aan de heroïne. Je had

hier in Ede destijds een jongerencentrum, waar de hasjdealers en de hard-drugsdealers voortdurend rondhingen. Dat is funest, als je toch al niet sterk in je schoenen staat."

Om zijn verslaving ('een dure hobby') te kunnen betalen, ging Wiltjan al snel het criminele pad op. "Een diefstalletje hier en daar, een beetje dealen... Misschien nog niet zo heel schokkend, maar je komt zo wel nauw in contact met de scene. Je maakt dan dingen mee... Mensen die overlijden aan een overdosis, maar ook types die echt in de zware criminaliteit zitten, die geld verdienen als water... Je laat je al snel gek maken. Je vervalt van kwaad tot erger. Zo heb ik later in mijn 'carrière' een transportbedrijfje gehad. Ik deed in- en export naar en vanuit Duitsland. Maar ik smokkelde tegelijkertijd drugs mee."

Zijn criminele strapatsen deden Wiltjan regelmatig in contact komen met politie en justitie. "Op mijn 18e kwam ik voor het eerst vast te zitten", herinnert hij zich. "Anderhalf jaar – best een behoorlijke douw. Aan mijn achterliggende problematiek – we hebben het over begin jaren '80 – werd echter niks gedaan." Bij zijn latere, veelvuldige, contacten met het justitiële apparaat, was dat wel het geval. "Ik heb bij het CAD (Centrum voor Alcohol- en andere

Drugproblemen) gelopen, meegedaan aan een project met methadonverstrekking, ben bij IrisZorg geweest, heb regelmatig contact gehad met de verslavingsreclassering... Stuk voor stuk organisaties met de beste bedoelingen – daar twijfel ik niet aan. Maar het was allemaal te kort, te versnipperd en vooral ook te vrijblijvend. Bij al die projecten, en vooral in de nazorgfase, was men veel te goed van vertrouwen. Bijna iedereen die ik kende, ging binnen de kortste keren weer gebruiken. Zo ook ik. Met als gevolg dat je weer op het dievenpad ging, of weer begon te dealen. En dan werd je weer opgepakt – bijna altijd voor een relatief klein vergrijp. En boem, dan ging die celdeur weer achter je dicht." De grote doorbraak kwam in 2009. Op basis van het vuistdikke dossier dat er inmiddels lag, met tal van rapportages, oordeelde de officier van justitie dat er andere, ingrijpendere middelen nodig waren om Wiltjans vicieuze cirkel te doorbreken. Hij eiste plaatsing in een Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD) en de rechter ging daar in mee. "Twee jaar waarin ik 'van de straat' was, en waarin ik aan mijn problemen kon werken", vat Wiltjan samen.

Op de vraag: waarom lukte het nu wel, blijft het lang stil. "Twee factoren, of eigenlijk drie, waren daarbij cruciaal", luidt het weloverdachte antwoord. "In de eerste plaats kwam die ISD wat mij betreft op het juiste moment. Ik wilde zelf af van die rotzooi - weg uit dat drugswereldje. Ik was ontzettend gemotiveerd en vanuit die motivatie lukte het me om die enorme discipline op te brengen die nodig is om af te kicken en stappen te zetten, op weg naar een gestructureerd leven. Daar kwam bij – tweede factor – dat ik tegen de juiste personen aanliep. Zo had ik in

de PI Arnhem Zuid een geweldige coördinator verslavingszorg, die mij goed aanvoelde, precies wist wat ik, in mijn situatie, nodig had en die me kon motiveren om dóór te zetten. En de derde factor is zonder twijfel de goede nazorg, gecoördineerd door het Veiligheidshuis West Veluwe Vallei. Het moment dat je weer uit de bajes komt, of – zoals in dit geval – uit de ISD, is zó cruciaal. Er komt dan zoveel tegelijk op je af. Allerlei dingen die je moet regelen – en tegelijkertijd loert het gevaar dat je toch weer zwicht voor de verlokkingen van het oude leventje. Dat heb ik in het verleden net iets te vaak aan den lijve ondervonden."

Want de wil om uit de scene te stappen kan nog zo sterk zijn, zo weet Wiltjan uit ervaring, zonder intensieve steun en begeleiding kan het zomaar weer mis gaan. "De procescoördinator van het Veiligheidshuis is begonnen met goed te kijken - en ook dóór te vragen - waar ik precies behoefte aan had. Dat vind ik heel sterk aan het Veiligheidshuis: de flexibiliteit om maatwerk te regelen, heel goed afgestemd op mijn specifieke situatie. Die zorg en hulpverlening op maat van het Veiligheidshuis, zie ik als een cirkel, een vangnet om mij heen. Op voldoende afstand om me echt vrij te voelen; dichtbij genoeg om me veilig en geborgen te voelen – misschien wel voor het eerst in mijn leven. Wat ook prettig is: ze hebben oog voor mijn capaciteiten. Ik kan organiseren, leiding geven. Dankzij bemiddeling door het Veiligheidshuis kon ik aan de slag als voorman bij een postbezorgingsbedrijfje. Helaas werd die functie op een gegeven moment wegbezuinigd, maar ik heb wel kunnen laten zien wat ik kan. En natuurlijk baalde ik stevig, toen ik weer werkloos was, maar ik heb geen moment overwogen om weer te

Wiltjan Iedema

vluchten in drugs of crimineel gedrag. Met dat leventje ben ik echt helemaal klaar."

Om dat laatste te onderstrepen, ontvouwt Wiltjan zijn toekomstplannen. "Ik wil gaan studeren. Sociaal maatschappelijke dienstverlening. Ik denk dat ik in die sector van heel grote waarde kan zijn voor andere mensen; om ze te helpen en ze een zetje in de goede richting te geven. Ik heb genoeg meegemaakt, om problemen van, en valkuilen voor, mensen in dit soort situaties goed te kunnen herkennen. Ik ben ervaringsdeskundige; nu wil ik in deze richting ook de vereiste diploma's halen. Ik ben nu 50 jaar. Het wordt tijd dat ik eindelijk eens aan de slag ga in een echte baan, met een normaal inkomen. Een baan waarin ik bovendien anderen kan helpen en ondersteunen en ze voor uitglijders kan behoeven. Het Veiligheidshuis doet keihard z'n best voor me, met bemiddeling en het regelen van een stage. Ik hoop dat ik op deze manier straks iets voor ze kan terugdoen."

Voorzitter focusoverleg Veiligheidshuis Haaglanden

"Het weegoverleg is het belangrijkste overleg in het Veiligheidshuis!"

Sinds vier maanden werkt het Veiligheidshuis Haaglanden met een weegoverleg en een focusoverleg. Het landelijk programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen vroeg Renate Verbakel, een van de voorzitters van het focusoverleg, naar haar ervaringen en tips. "Ik ben heel trots op wat we de afgelopen vier maanden hebben bereikt!"

1) Je bent voorzitter van het focusoverleg. Is dat hetzelfde als de weegtafel of de triagetafel?
"Nee, casuïstiek die binnenkomt gaat eerst naar het weegoverleg en daar bepalen we hoe een casus het beste kan worden opgepakt. In het weegoverleg gaan we niet diep in op de inhoud, maar kijken we naar wat er nodig is. Dat kan een advies zijn, een ingang geven, contact leggen, beleggen in een lokaal overleg, bepaalde afspraken maken, ZSM advies formuleren, etc.. En als we in het weegoverleg in andere stukken steeds vaststellen dat de casus wel door moet naar het focusoverleg, bespreken we ondermeer wie daarbij nodig is, welke vragen in ieder geval moeten worden beantwoord en bepalen we de doelen voor het overleg. Ik ben voorzitter van zowel het weegoverleg als van het focusoverleg. We maken hierin grofweg onderscheid tussen jeugd en volwassenen. Ik zit de jeugdoverleggen voor, weeg- en focusoverleg, en mijn collega de volwassenenoverleggen."

2) Wat was de aanleiding om de werkwijze aan te passen?
"Toen ik hier kwam was de verandering

al in gang gezet. Ik kom bij het Openbaar Ministerie (OM) vandaan, ik geloofde direct in de meerwaarde van het Veiligheidshuis, maar dan wel iets anders georganiseerd dan in het verleden. Het merendeel van de medewerkers wilde ook graag toe werken naar een andere werkwijze. Dat werd onder meer ingegeven door de komst van ZSM¹ en de samenwerking met het OM daarin, de regionalisering en de wens om meer te focussen. Ik ben heel trots op wat we de afgelopen vier maanden hebben bereikt!"

3) Welke partners zitten aan tafel?

"Bij het weegoverleg zijn dat: de procesregisseur, OM, Politie en de drie reclasseringspartners: Reclassering Nederland, Palier (dat is een Haagse organisatie gericht op forensische zorg) en in sommige gevallen het Leger des

¹ ZSM is het 'Zo Slim, Simpel, Samen, Selectief en Samenlevingsgericht Mogelijk' afdoen van misdrijven (binnen 6 uur of 3 dagen) waarvoor simpele interventies kunnen worden opgelegd. Dit gebeurt d.m.v. een selectie- en afdoeningstafel met justitiële en zorgpartners

Heils. Bij minderjarigen zit ook Bureau Jeugdzorg aan tafel. Voorafgaand aan het overleg vragen we bij alle partners informatie op, zoals de Raad voor de Kinderbescherming en de gemeente. De gemeente levert ons bijvoorbeeld de benodigde informatie over wonen, huisvesting en uitkering. Zo houden we het overleg met deze vijf deelnemers 'behapbaar'. Daarnaast is er een notulist die heel goed vastlegt wat is afgesproken. Dat doet iemand van het Informatiecentrum. Zo is het overleg heel transparant. Het weegoverleg is het belangrijkste overleg in het Veiligheidshuis! Bij het focusoverleg is het afhankelijk van de casus wie er aanwezig zijn. Iedereen die voor de casus van belang is, kan aansluiten. Bij minderjarigen schuift de Raad voor de Kinderbescherming vaak aan en het Steunpunt Huiselijk Geweld als zij betrokken zijn bij een casus."

Daarnaast hebben we een projectgroep, dat is geen inhoudelijk casusoverleg, maar een overleg met alle partners. Daarin hebben we in de aanloop naar bovenstaande werkwijze belangrijke beslissingen genomen over hoe het weegoverleg eruit zou gaan zien. Nu bespreken we een keer per maand met alle partners waar ze tegenaan lopen. Als partners zeggen: 'ik mis dit of dat in de huidige werkwijze,' dan kijken we hoe we dat kunnen meenemen. Op die manier behouden we het draagvlak voor de gekozen werkwijze. Wij zijn er ten dienste van de partners!"

4) Zijn er duidelijke afspraken gemaakt over informatiedeling en privacy?
"We werken met een privacyconvenant. Maar er komen nieuwe gemeenten bij, vanwege de regionalisering, daarom zijn we nu druk bezig met het nieuwe privacyconvenant. Dat wordt eind dit jaar ondertekend. De gesprekken hierover verlopen soepel, ik heb geen weerstand ervaren."

5) Wat kan er worden verbeterd?
"Met de regionalisering moeten we onderzoeken hoe we aansluiting kunnen zoeken bij de gemeenten uit de regio Haaglanden, zoals Delft en Rijswijk. Wat zijn lokale kwesties en wat regionale? De verbinding met ZSM. Daar moet nog veel gebeuren! Maar we zijn er druk mee en de wil om samen te werken is er."

6) Welke tips heb je voor andere Veiligheidshuizen die aan de slag willen met een weegtafel?
• "Ga het gewoon 'doen'! Dan merk je vanzelf waar je tegenaan loopt.
• Documenteer goed wat je wilt bereiken met een focusoverleg. Wat is je doel met de bespreking van deze casus in dit overleg? Wat ga je in dat overleg doen? Wat wil je in het overleg bereiken? Deze vragen helpen teleurstellingen voorkomen. Er zijn bijvoorbeeld cases waarvan iedereen zegt: 'wat een drama'. Dat kunnen we met z'n allen herhalen, maar daarmee komen we niet verder. Als alleen repressie effectief lijkt, dan moet je dat organiseren. Maar dat

Renate Verbakel

hoef je niet in een focusoverleg te bespreken.
• Probeer uit, zie waar je uitkomt en leg alles vast! Documenteer zodat je langzaamaan criteria kunt ontwikkelen en je weet op welke gronden besluiten zijn genomen en je transparant werkt.
• Werk met een projectgroep voor de inrichting van de nieuwe werkwijze, zo blijf je horen hoe de betrokken partners vinden dat het gaat en kun je daarop inspelen."

INTERVIEW

Programma Doorontwikkeling Veiligheidshuizen: "Door ontwikkeling veiliger."

v.l.n.r.: Bart Evers, Gerard Witsmeer, Carijn Tulp, Sabine van Eck, Senna Swinkels, Floris Faes en Frank Reniers.

Niet op de foto: Anouk Drooger, Jeldau Rieff en Lotte Hagen